သတ်ႉတႃႇတီး

(ထူၼ်ႈဢဵပ်းၵၢဝ် ၶုၼ်ႈပဵၼ်ႉသတ်ႉတႃႇ တီး – မၢၶၼ်ႈ
ၵၢၼ်လၢၼ်ႈပြႃႇဢိသုတ်ႉဢေ တိၼ်းဝႆႉ)

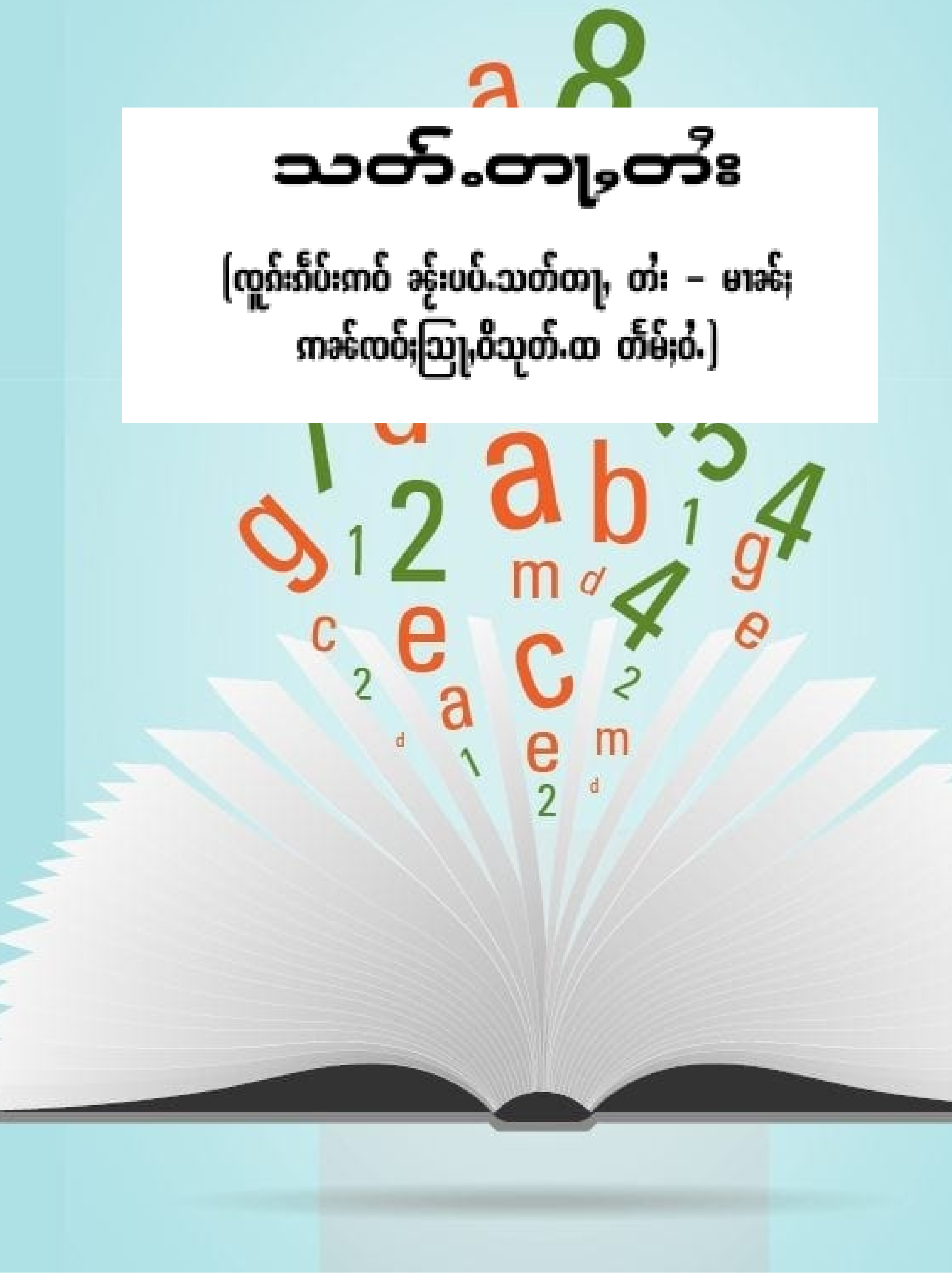

သတ်ႉတႃႇတႝး

(လူၵ်းၵ်ပ်းꩪၢဝ် ၶင်ႈပပ်ႉသတ်တႃႇ တႝး – မႃၶၼ်ႈ ꩪၢၶ်လဝ်ႈꩡျႃႇဝီသုတ်ႉထ တ်မ်ႈဝံႉ)

ဝါကျတည်ဆောက်နည်း အပိုင်း (၁)

ဝါကျ ။ ။ ဝါကျဆိုသည်မှာ ဆိုလိုသည့်စကား အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံပြီး နားထောင်သူကို နားလည်စေသော စကားတစ်ခွန်းစ သည် တို့ဖြစ်သည်။

တူၶၼ်ႈၵူၢမ်း ။ ။ ဝါကျ= **တူၶၼ်ႈၵူၢမ်း**ꩪၢၶ်ဝႃႈၶဵဝ်ႉ မီးꩡေႃႈပွင်ႇ, ꩪၢၶ် မၶၼ်းၶိုႈဝႃႈၶၶေၼ်ႉ ၵုမ်ႇထူၶၼ်ႈသေ ပၶ်ꩫ်ုႈꩡေႃႉထွမ်ႇ, ပေႃးပွင်ႇလိုꩫ် ၶၶေၼ်ႉယဝ်ႈ။

ကတ္တား။ ။ ကတ္တားဆိုသည်မှာ ပြုလုပ်တတ်သူကို ခေါ်ပါသည်။
ꩡတ်ႉတႃး ꩪၢၶ်ဝႃႈၶဵဝ်ႉ ပ်ꩫ်ꩡေႃႉꩫ်တ်းသꩫ်ႈယဝ်ႈ။

ကံ ။ ။ ကံဆိုသည်မှာ အပြုခံအားလုံးကို ခေါ်ပါသည်၊
ꩡၢမ်ႇꩪၢၶ်ဝႃႈၶဵဝ်ႉ ပ်ꩫ်ꩪၢၶ်ထꩫ်ႉꩫၢမ်ႇတꩫ်းသꩫ်ႈယဝ်ႈ။

ကြိယာ။ ။ ပြုလုပ်တတ်သော ကတ္တား၏ အင်အားအစွမ်းရည် လှုပ်ရှားမှုဖြစ်သော ပြုခြင်း၊ လုပ်ခြင်း၊ စားခြင်း၊ သွားခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။
ၵိရိယႃႇ ꩪၢၶ်ဝႃႈၶဵဝ်ႉ မၶၼ်းပ်ၶ် "**ၵိၶ်၊ ꩡူႃႇ၊ ပံ၊ ꩫ်တ်း**" ꩪၢၶ်ပ်ၶ်ꩪ်ၶ်ꩫ်ꩫ်း တႃꩫ်းတူꩫ်ႉၶိုꩫ် ꩫွꩫ် ꩡတ်ႉတႃးယဝ်ႈ။

ပုဒ် ။ ။ ပုဒ်ဆိုသည်မှာ အခေါ်အဝေါ် (နာမ်)တစ်စု၊ သို့မဟုတ် ဝိဘတ်နှင့် တွဲထားသော နာမ်ကို ဆိုပါသည်။ ကြိယာများလည်း ပုဒ်ပင်ဖြစ်ပါတော့သည်။

ၶေႃႈ ။ ။ ၶေႃႈၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉ ပဵၼ်ၶေႃမ်ႉၶိုင်ႈၵၢၼ်ၵၢၼ် တၢင်ႉ လႆႈလိူဝ်ႈ ၵမ်ႉၶၼ် ၶေႃမ်ႉတင်းဝိၽတ်ႉ ႁပ်ႉႁၢၼ် ၶၼ်ႉ ႁူင်ႉဝႃႈ ၶေႃႈ= ပုၵ်ႈယဝ်ႈ။ လိူဝ်းပိၼ်ၵိရိယႃႉ ၵေႃႈ ပိၼ်ၶေႃႈၶင်ႉႁဝ်ႉယဝ်ႈ။

နာမ် ။ ။ နာမ်ဆိုသည်မှာ အခေါ်အဝေါ်ဟူသမျှကို (နာမည်တပ်ပြီး ခေါ်နိုင်သမျှကို) နာမ်ဟုခေါ်ပါသည်။

ၶေႃမ်ႉ ။ ။ ၶေႃမ်ႉၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉ ႁႂ်ႈပိၼ်ၵၢၼ်တၢင်ႉလိူဝ်ႈလႆႈတင်း သိၼ်ႈၼႆႉ ႁူင်ႉဝႃႈၶေႃမ်ႉယဝ်ႈ။

ဝိဘတ် ။ ။ ဝိဘတ်ဆိုသည်မှာ ကတ္တားပုဒ်ဖြစ်သည်။ ကံပုဒ်ဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် ပုဒ်အမျိုးအစားနှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို ခွဲခြားတတ်သော သည်၊ ကား၊ မှာ၊ က စသည်တို့ကို ဝိဘတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။ ဤဝိဘတ်တို့ကား နာမ်နှင့်တွဲရသည့်အတွက် နာမ်ဝိဘတ်ဟု ခေါ်သည်။

ဝိၽတ်ႉ။ ။ ဝိၽတ်ႉၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉ မၼ်းလၢင်ႈမေႃ လတ်းမိူင်ႉပၼ် ၶေႃႈ တင်းတီႈပွင်ႉမၼ်းငလႈ ႁူင်ႉဝႃႈဝိၽတ်ႉယဝ်ႉ။

၁။ သည် - ကား - မှာ - က ဝိဘတ္တ ဆက်ရကတ္တားမှာ။
၂။ ကို - သို့ - အား ဝိဘတ်ကား ဆက်ငြား ကံပုဒ်မှာ။
၃။ ဖြင့် - နှင့် - နဲ့ ဆက်ခဲ့ရာမှန် အသုံးခံပြပုဒ်မှာ။

မှတ်ချက်။ ။ သို့ ဝိဘတ်သည် စနစ်သစ်သဒ္ဒါတွင် ရှေးရှုရာပြ ဝိဘတ်ဟု သတ်မှတ်၏။ အားဝိဘတ်သည် ရံခါမှာသာ ကံကိုဟော၏။ အများအားဖြင့် လက်ခံပြ ဝိဘတ်ဖြစ်သည်။

ဝိၽတ်ႉၽႃႇတႆး

1ႉ ၼႆႉ ပဵၼ်ဝိၽတ်ႉ ၵတ်ႉတႃႈ။

2ႉ တီႈ၊ ထိုင်တီႈ၊ ၸူး၊ ၸူးတီႈ၊ သူႇ၊ သူႇတီႈ ၸိူဝ်းၼႆႉၸမ်း
တၵ်းမႃးၵွင်ႉ ဝိၽတ်ႉ ၵၢမ်ႇ။

3ႉ ၵဝ်၊ ၵဝ်သေ တၵ်းဝႃႈၼၼ် ႁႂ်ႈၼမ်ႇၵွင်ႉၼေႈလွႆးယဝ်ႉ။

လၢႆးလွႆႈၼၢမ်ႇ

မြန်မာ	တႆး
နာမ် + ဝိဘတ်တခုခု (ဝါကျတစ်ခုမှာ ပုဒ်ပေါင်း နှစ်ပုဒ် သုံးပုဒ်စသည် တို့ပါရှိမှ ပြည့်စုံမည်။)	ၼၢမ်ႇ + ဝိၽတ်ႉ ၵတ်ႉတႃႈ ဝိၽတ်ႉၵမ်ႇမ ၸၵု + ၼၢမ်ႇ (ၶိူင်းတူၼ်ႈၵႂၢမ်း ၶိုင်ႈၵၼ်ၼႆႉ ပေႃးမီးသွင်ၼေႈ သၢမ်ၼေႈမႄးၼပ်ႉ ၵၼ်လွင်ႇ ၸင်ႇတိမ်ထူၼ်ႈယဝ်ႉ။)

ဝါကျစီခြင်း = ၼပ်ႉႁၵ်ႈတႆးတူၼ်ႈၵႂၢမ်း

မြန်မာ

ကတ္တားပုဒ် နာမ် + ဝိဘတ်	ကံပုဒ် နာမ် + ဝိဘတ်	ကြိယာ
မောင်မောင် + သည်	ထမင်း + ကို	စား၏
ရဟန်း + သည်	ကျောင်း + သို့	သွား၏
သူ + သည်	မလှ + ကို	ရိုက်၏
ကြောင် + သည်	ကြွက် + ကို	ခုတ်၏
ကျား + ကား	ကြောင်သား + ကို	မစားပါ

တႆး

ၶေႃႈၵတ်ႉတႃး ၶေႃမ်ႇ + ဝိၸေတ်ႉ	ၶေႃႈၵိရိယႃႇ	ၶေႃႈၵၢမ်ႇ ဝိၸေတ်ႉ + ၶေႃမ်ႇ
လၢႆးလၢႆး + ၶႅင်ႉ	ၵိၼ်	တီႈ + ၼဝ်ႈ
ႁၢၼ်း + ၶႅင်ႉ	ႁူႉ	တီႈ + ႁူင်း
မၼ်ႈ + ၶႅင်ႉ	မၼ်	တီႈ + ယိင်းလႃႉ
မ်ဝ်း + ၶႅင်ႉ	ဝၵ်ႉ	တီႈ + ၶူ
သူဝ် + ၶႅင်ႉ	ၵမ်ႇၵိၼ်	ၶူဝ်ႉမ်ဝ်း

အသုံးခံပြပုဒ်ရှိ ဝါကျပုံစံ

ကတ္တားပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်	အသုံးခံပြပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်	ကံပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်	ကြိယာပုဒ်
မောင်မောင်သည်	ဒုတ်ဖြင့်	မြွေကို	ရိုက်၏
လယ်သမားသည်	တံစဉ်ဖြင့်	စပါးတို့ကို	ရိတ်၏
မလှသည်	ပုံးဖြင့်	ရေကို	ခပ်၏
ကျွန်တော်သည်	ဖေါင်တိန်နဲ့	စာကို	ရေး၏
သူသည်	မီးရထားဖြင့်	မန္တလေးသို့	သွားခဲ့၏

ၸႆၢႉတႆး

ၶေႃႈၵတ်ႉတႃး ၶေႃမ်ႇ+ဝိၸေတ်ႉ	ၶေႃႈလွင်ႈ ၶေႃမ်ႇ+ဝိၸေတ်ႉ	ၶေႃႈၵိရိယႃႇ	ၶေႃႈၵၢမ်ႇ ၶေႃမ်ႇ+ဝိၸေတ်ႉ
လၢႆးလၢႆးၶႅင်ႉ	ၵၢဝ်ႇၶႅင်ႉ	မၼ်	တီႈ ငူး
လဝ်ႈၶေႃးၶႅင်ႉ	ၵၢဝ်ႇမ်ဝ်း	ပၢတ်ႇ	တီႈ-တူၼ်ႈၼဝ်ႈ
ယိင်းလႃႉၶႅင်ႉ	ၵၢဝ်ႇပုင်း	တၵ်း	တီႈ ၶမ်ႉ
ၵဝ်ၶႅင်ႉ	ၵၢဝ်ႇၵမ်လိုမ်း	တမ်ႈ	လိၵ်ႈ
မၼ်းၶႅင်ႉ	လွမ်းရထႃး	ႁူႉ	မၢၼ်းတလေး

နာမဝိသေသန

နာမ်ကိုအထူးပြုသောပုဒ် နာမဝိသေသနဟုခေါ်သည်။

ခၜးကာခ်ဂှၚ်ဒိုၚ်ပခ်ခေါမ်ချခ်ၜ ဂှ်ၚ်ၜဝုန် ခၜေမဝိသေသခၜ ယဝ်ရ။

ပြယုဂ် = တူဝ်ဒှ်

အထူးပြုပုဒ် + နာမ်ပုဒ်	**ခေါမ်, + ခၜးဂှၚ်ဒိုၚ်**
သော + နာမ်	**ခေါမ်, + ကာခ်**
လှပသော + မိန်းကလေး	ယိုၚ်း + ကာခ်ဂှၚ်လီ
နီသော + ပန်း	မွဂ်, + ကာခ်လ်ၚ်
ပျံ့နေသော + ငှက်	ခဒူဂ်ၜ + ကာခ်မိခ်ယူ,
ခြေကျိုးသော + လူ	ဂူခ်း + ကာခ်ဓျှာဂ်း
ပျင်းရိသော+မိန်းကလေး	ယိုၚ်းကွခ်,+ကာခ်ဓါခ်ၜ
သဘောကောင်းသော+လူကြီး	ဂူခ်းလူၚ်+ကာခ်လ်ုလီ

ဝါကျ = တူခ်နဂၠမ်း

1ၜ လှပသော မိန်ကလေးသည် မရွှေကြာဖြစ်သည်။
ယိုၚ်းသၜ်ဝ် ကာခ်ဂှၚ်လီခၜ် ပ်ခ်ယိုၚ်းမူဝ်ဓမ်းယဝ်ရ။

2ၜ နီသောဤပန်းသည် နှင်းဆီပန်းဖြစ်သည်။
မွဂ်,ကာခ်လ်ၚ်ခၜ် ပ်ခ်မွဂ်,ဂါးလဝ်းယဝ်ရ။

3ၜ ပျံ့နေသော ငှက်သည် သိန်းငှက်ဖြစ်သည်။
ခဒူဂ်ၜကာခ်မိခ်ယူ,ခၜ် ပ်ခ်ဂှူၚ်ၜယိဝ်နယဝ်ရ။

4. ခြေကျိုးသောလူသည် ထမင်းကို တောင်းနေ၏။
ၵူၼ်း ဢၼ်တီၼ်ႁၵ်းၼႆႉ ယွၼ်းၵိၼ်ၶဝ်ႈယဝ်ႉ။

5. ပျင်းရိသောမိန်းကလေးသည် စာကိုမကျက်ပါ။
ယိင်ႈသၢဝ် ဢၼ်ၶၢၼ်ႉၼႆႉ ဢမ်ႇဢၢၼ်ႇလိၵ်ႈ။

ဘာသာပြန်ခြင်း

(1)တခါသော် (2)တံငါ တစ်ဦးသည် (3)မြစ်ထဲမှ (4)သရက်သီးကြီးတစ်လုံးကို (5)ရသဖြင့် (6)ဘုရင်ကြီးထံ (7)သွားဆက်၏။

(1)သရက်သီးမှာ အရသာကောင်းလွန်း၍ (2)သရက်ပင်ကိုရှာဖွေသောအခါ (3)မြစ်ညာတွင် (4)တွေ့ရ၏။

(1)မိူဝ်ႈယၢမ်းၼိုင်ႈ၊ (2)မေႃပႃၵေႃႉၼိုင်ႈၼႆႉ (5)လႆႈမၢၵ်ႇမူင်ႈ၊ (4)လူင်ႁူၺ်ႇၼိုင်ႈ၊ (3)တီႈၼႂ်းၸမႈၼမ်ႉသေ၊ (7) ၵႂႃႇသၢၵ်ႈ (6)ထိုင်တီႈၶုၼ်ႁေႃၶမ်းယဝ်ႉ။

(1)ႁွပ်ႈမၢၵ်ႇမူင်ႈဝၢၼ်ႇၼႄႇၸလႈ (2)မိူဝ်ႈဢၼ်သွၵ်ႈႁႃတူၼ်ႈမၢၵ်ႇမူင်ႈၼၼ်ႉ (4)လႆႈႁၼ်တီႈႁူဝ်ၸမႈၼမ်ႉယဝ်ႉ။

(1)ဘုရင်ကြီးသည် (2)သရက်ပင်ကို (3)ရဲမက်များဖြင့် ဝိုင်းထား၍ (4)သရက်ပင်ပေါ်တွင် နေထိုင်ကြသော (5)မျောက်ငါးရာတို့မှာ (6)အလွန်ကြောက်ကြလေသည်။

(1)ၶုၼ်ႁေႃၶမ်းၼႆႉ (3)ဢဝ်တင်းသိုၵ်းဝ်တ်ႉလွမ်ႉ (2)တူၼ်ႈမၢၵ်ႇမူင်ႈသေ (5)လိူဝ်းပဵၼ်လိင်းၶဝ်ႁႃႈပၢၵ်ႇ (4) ဢၼ်ယူႇၼိူဝ်တူၼ်ႈမၢၵ်ႇမူင်ႈၼႆႉ (6)ပဵၼ်ဢၼ်ၵူဝ်လူင်ၵႂႃႇၸတႉယဝ်ႉ။

(1) ထိုအခါ (2)မျောက်ဘုရင်ကြီးသည် (3)"အသင်တို့ (4)မကြောက်ကြနှင့် (5)အကျွန်ုပ် ကယ်ပါအံ့"။

(1) ၵမ်းၼၼ်ႉ (2)ၸဝ်ႈၶမ်းလိင်းလူင် ထၢင်ႇဝႃႈ (3)"သူ (4)ယႃႇပေႁူဝ် (5)ၵဝ် တေၵိူဝ်ႇၼၶပၼ်လႆ။

(1) မျောက်ဘုရင်ကြီးသည် (2)တဘက်ကမ်းသို့ (3)ခုန်ကူးသွားပြီး (4)နွယ်တစ်ချောင်းကိုဖြတ်ကာ (5)အဖျားတစ်ဖက်ကို (6)သစ်ပင်ကို ချည်ကာ (7)ပြန်ခဲ့လေသည်။

(1)ၸဝ်ႈၶမ်းလိင်းၼၼ်ႉ (3)ဝၼ်ၶၢမ်ႈႁူႉ (2)ၽေႃႈၽၢၵ်ႇပုၼ်ႉသေ (4)တတ်းဢဝ်လိူၵ်ႈမႆႉသၢင်ႈၼိူင်ႈသေ (5)ႁူႉတီႈလိူၵ်ႈၽေႃႈၼိူင်ႈ (6)မတ်ႉထပ်းတူၼ်ႈမႆႉသေငလႈ (7)ပွၵ်ႈမိူဝ်းမႃးယဝ်ႈ။

(1)နွယ်ကြိုးသည် (2)အနည်းငယ်တိုသွား၍ (3)သရက်ကိုင်းကို (4)လက်ဖြင့် (5)ဆွဲထားရလေ၏။ (6)"ကဲ (7)ငါ့ကိုယ်ပေါ်ကပဲ (8)နင်းပြီး ပြေးကြပေတော့"။

(1)မိူဝ်းလိူၵ်ႈၼၼ်ႉ (2)ဢဝ်ပွတ်းႁူႉဢိတ်းၼိုင်ႈသေ (4)လႆႈဢဝ်မိုဝ်း (5)ထၼ်ၵႂ်ႈဝႆႉ (3)တီႈၵိင်ႇမၢၵ်ႇမူင်ႈယဝ်ႈ။ (6)"ဢူဝ်း (7)တႆႉႁူႉတီႈၶိူဝ်လင်ၵဝ်သေ (8)လႅၼ်ႈပႆႇတႃႉ။

(1)ငယ်သားများသည် (2)မျောက်ဘုရင်ကြီးကိုယ်ပေါ်မှ (3)နင်းပြီး (4)တဖက်ကမ်းသို့ (5)ပြေးကြ၏။

(1)လိင်းလိူဝ်းဢွၼ်ႇၼၼ်ႉ (3)ယဵပ်ႉတႆႉႁူႉ (2)တီႈၶိူဝ်လင် ၸဝ်ႈၶမ်းလိင်းလူင်သေ (5)ဢွၼ်ပႆႇႁူႉ (4)တီႈၽေႃႈၽၢၵ်ႇပုၼ်ႉယဝ်ႈ။

(1)နောက်ဆုံးကျန်သော (2)မျောက်တစ်ကောင်ကမူ (3)အကောက်ကြံသောစိတ်ဖြင့် (4)“ဒီတခါတော့ (5)ငါ့အတွက် (6)ကလဲ့စားချေဖို့ (7)အခွင့်ကောင်းပဲ” (8)ဟုဆိုပြီး (9)မျောက်ဘုရင်ကြီးပေါ်သို့ (10)တအားခုန်ချပြီး ပြေးလေ၏။

(2)လိင်းတူဝ်ၼိုင်ႈ (1)ၵၢၼ်ၵိုတ်းလိုၼ်းပိူၼ်ႈၼႆႉငတႉလမ်း (3)မီးတင်းလွင်ႈၵူတ်ႉငေႊသေငလႏဝႏ (4)“ၵမ်းၼႆႉငတႉလမ်း (7)ပီၼ်ယၢမ်းမၢၼ် (5)ပုၼ်ႈတႃႇၵဝ် (6)တႃႇတေလႆႈတွပ်ႇတၢၼ်းၵၼ်ယဝ်ႈ” (8)ၼႆသေ (10)ဝၼ်သႂ်ႇ (9)တီႈၼိူဝ်တူဝ်ၶုၼ်လိင်းလူင် ၵၢၼ်းၵၢၼ်းယဝ်ႉသေ ပႅႆႈပ်တ်ႈၵႂႃႇယဝ်ႈ။

(1)ငယ်သားအားလုံး လွတ်မြောက်သွားသော်လည်း (2)မျောက်ဘုရင်ကြီးမှာ (3)ခါးကျိုးသွား၍ (4)ပြင်းထန်စွာ (5)ဝေဒနာခံစားနေရ၏။

(1)ၵူၼ်းၵွၼ်ႇတင်းသဵင်ႈ လွတ်ႈပူၼ်ႉၵႂႃႇသေတႃႉၵေႈ (2)ၶုၼ်လိင်းလူင်ငတႉ (3)ၵဝ်ၵၢင်ႈၵၢၵ်းၵႂႃႇသေ (5)လႆႈထိပ်းၵိၼ်း (4)ၶေႃႇလူင်လၢင်ယဝ်ႈ။

(1)နောက်ဆုံးတွင် (2)မဟန်နိုင်တော့ပဲ (3)ပြုတ်ကျသွားလေတော့သည်။

(1)ၵမ်းလိုၼ်းသုတ်း (2)ၵမ်ႇလၢင်ႈၵိတ်းၵၢင်ႈလႆႈသေ (3)ၵဝ်လုတ်ႈတူၵ်းၵႂႃႇယဝ်ႈ။

(1)လူအများ ရောက်လာကြသောအခါတွင်မူ (2)မျောက်ဘုရင်ကြီးမှာ (3)အသက်မရှိတော့ချေ။

(1)ၵမ်းမူဝ်ႈ ၵူၼ်းတင်းလၢႆ ၵွတ်ႈထိုင်မႃးၼၼ်ႉ (2)ၶုၼ်လိင်းလူင်ၼႆႉ (3)သဵင်ႈသၢၵ်ႈၵႂႃႇယဝ်ႈ။

(1)သို့ဖြစ်၍ (2)သရက်ပင်ကြီးအောက်တွင်ပင် (3)ကောင်းမွန်စွာ မြှုပ်နှံလိုက်ကြလေတော့သတည်း။

(1)ၵိတ်းၶႅၼ်(ႁွပ်ႈၶႅၼ်)ၵွၼ်ၽိင်ပၼ်လီလီငၢမ်းငၢမ်း (2)တီႈ တူၼ်ႈမၢၵ်ႇမူင်ႈၶႅၼ်ႉ ႁူလ်းၶႅင်ႇႁဝ်ႇယဝ်ႈ။

(1) တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သော်လည်း အာဇာနည်ပီသလှပါပေတယ်။

(1) ပိၵ်ႉသမ်ႉပိၼ်သတ်းႁူလ်းၶေႃႈ ပိၼ်ၶေႃႉၵတ်းၵႃၼ်ငတႃႉဝူႈ ယဝ်ႈ။

ဝါကျ အပိုင်း (၂)

1။ အား - မှာ - ကား ဆက်ပြား လက်ခံပြပုဒ်မှာ။
2။ မှ - က ဉာဝိဘတ္တ ဆက်ရထွက်ခွါရာ ပြပုဒ်မှာ။
3။ ၏ - မှာကား ဆက်ပြား ပိုင်ဆိုင်သူမှာ။
4။ ၌ - မှာ - တွင် - ဝယ် - က ငါးဝိဘတ္တ ဆက်ပ အချိန်ပြပုဒ်နှင့် နေရာပြပုဒ်မှာ။
5။ ၍ - ကြောင့် - သောကြောင့် - သဖြင့် ဆက်နှင့်အကြောင်း ပြတ်မှာ။

တႆး

1။ တီႈႁၢင်း – ႁိူၼ်ႈ ၸႂ်ႉတီႈၶေႃႉႁပ်ႉၵၢဝ်။
2။ လုၵ်ႉ၊ လုၵ်ႉတီႈ ပိၼ်တီႈၵွင်ႈထၢဝ်ၵွၵ်ႉ။
3။ ၼွင် ၼၶမွၵ်ႉႁပ်းၼွင်လဝ်ႈ။
4။ တီႈ၊ ႁူႈတီႈ ၼဝ်ႈပိၼ်တီႈၵွင်ႈထင်သဝ်း။
5။ ယွၼ်ႉ၊ ႁွပ်ႈ၊ ပိူဝ်ႈ၊ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈ၊ ႁွပ်ႈပိူဝ်ႈ လိူဝ်းၼႅႉ မၢၼ်း တိုၼ်းၼၶေႃႉ လၢဝ်းမိူဝ်းငဝ်ႈငၼ်ႈ။

ၶေႃႈတီႈပွင်ႇ

ၶေႃႈႁပ်ႉ = ၶေႃႈႁပ်ႉၵၢၼ်ဝႆႈၼႝႉ ပဵၼ်ၵေႃႉၵၢၼ်ႁပ်ႉၵဝ်ႇမိူင်ႈၸူဝ်း လႅင်း တၢင်းၵဵတ်း ၵၢၼ်ပိူၼ်ႈပၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ တႃႇ တေ ႁူႉႁူႉလႅင်ႈဝႆႈ ပဵၼ်ၶေႃႈႁပ်ႉၼၼ်ႉ တီႈႁၢင်း-ႁူႉ ဝိၽတ်ႉသွင်ၵၢၼ်ၼႝႉ ပိူင်းပၼ်ယဝ်ႈ။ (ၶေႃႈႁပ်ႉ-လက်ခံ ပြုပုဒ်)။

ၶေႃႈထွၼ်ၵွၵ်ႇ = ၶေႃႈထွၼ်ၵွၵ်ႇၵၢၼ်ဝႆႈၼႝႉ ပဵၼ်တီႈၵတ်ႉတႃး ၵိရိယႃႇၼဝ် ၽႃတ်ႇၵွၵ်ႇၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ တႃႇႁူႉႁူႉလႅင်ႈဝႆႈ ပဵၼ်ၶေႃႈထွၼ်ၵွၵ်ႇၼၼ်ႉ လုၵ်ႉ၊ လုၵ်ႉတီႈ ဝိၽတ်ႉ သွင်ၵၢၼ်ၼႝႉ ပိူင်းငၼပၼ်ယဝ်ႈ။ (ၶေႃႈထွၼ်ၵွၵ်ႇ-ထွက်ခွါပြုပုဒ်)။

ဝိၽတ်ႉၵပ်းၸွင်လဝ်ႈ = ၸွင်၊ ဝိၽတ်ႉၵၢၼ်ၼႝႉ မၼ်းလၼ်ၵဝ် ၸူဝ်း လႅင်းၵပ်းသိုပ်ႇပၼ်လဝ်ႈယဝ်ႈ။ (ဝိၽတ်ႉၵပ်းၸွင်လဝ်ႈ - ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြဝိဘတ် (၏)။

ၶေႃႈငၼၵွင်ႈထင်သဝ်း = ၶေႃႈငၼၵွင်ႈထင်သဝ်း ၵၢၼ်ဝႆႈၼႝႉ ပဵၼ်ထႃႇၼတေၼ်းသဝ်း ၸွင်ႁူႈယိူင်ႈယိူင်ႈယဝ်ႈ။ တႃႇႁူႉ ႁူႉလႅင်ႈဝႆႈ ပဵၼ်ၶေႃႈၵွင်ႈထင်သဝ်းၼၼ်ႉ တီႈ၊ ၵႃႈတီႈ ဝိၽတ်ႉလိူဝ်းၼႝႉ ပိူင်းငၼပၼ်ယဝ်ႈ။ (ၶေႃႈငၼၵွင်ႈ ထင်သဝ်း - နေရာပြုပုဒ်)။

ၶေႃႈငၼလွင်ႈ = ၶေႃႈငၼလွင်ႈၵၢၼ်ဝႆႈၼႝႉ မၼ်းပဵၼ်လွင်ႈတၢင်း သၢင်ႇတေႃႇငလႈ လွင်ႈတၢင်းၵမ်ႇသၢင်ႇတေႃႇ ႁူႈလိူဝ်ႉ ႁူႈယိူင်ႈယဝ်ႈ။ တႃႇႁူႉႁူႉလႅင်ႈဝႆႈ ပဵၼ်ၶေႃႈငၼလွင်ႈၼႝ ၼၼ်ႉ "ယွၼ်ႉ၊ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈ၊ ပိူဝ်ႈ၊ ႁွပ်ႈ၊ ႁွပ်ႈပိူဝ်ႈ" လိူဝ်းၼႝႉ ပိူင်းငၼပၼ်ယဝ်ႈ။ (ၶေႃႈငၼလွင်ႈ - အကြောင်းပြပုဒ်)။

လက်ခံပြုပုဒ်ရှိ ဝါကျပုံစံ

မြန်မာ

ကတ္တားပုဒ် နာမ် + ဝိဘတ်	လက်ခံပြုပုဒ် နာမ် + ဝိဘတ်	ကံပုဒ် နာမ် + ဝိဘတ်	ကြိယာ
အမေ+သည်	ညီမမိငယ်+အား	မုန့်+ကို	ပေး၏
မလှသည်	ရဟန်း+အား	ဆွမ်းကို	လောင်းလှူ၏
သင်က	ဘယ်သူ+အား	ပစ္စည်းကို	ပေးသနည်း
မောင်မောင်သည်	သူတောင်းစားအား	ထမင်းကို	ပေး၏
ဆရာတော်သည်	တပည့်+တို့အား	ဘာကို	ဟောကြားသနည်း
ဆရာတော်သည်	တပည့်တို့အား	တရားတော်ကို	ဟောကြား၏

တူၼ်ႈၵႂၢမ်းဢၼ်ပႃးၶေႃႈႁပ်ႉ

တႆး

ၶေႃႈၵတ်ႉတႃႇ ၼၢမ်ႇ+ဝိၽတ်ႉ	ၶေႃႈၵိရိယႃႇ	ၶေႃႈၵၢမ်ႇ ဝိၽတ်ႉ+ၼၢမ်ႇ	ၶေႃႈႁပ်ႉ ဝိၽတ်ႉ+ၼၢမ်ႇ
မႄႈ+ၶဝ်ႈ	ပၼ်	တီႈ+ၶဝ်ႈမုၼ်း	ၼွင်ႉ+ၶွင်ႉယိင်း
ယိင်းလုႉၶဝ်ႈ	လွင်းလူႇ	ၶဝ်ႈသွမ်း	ၼွင်ႉလဝ်ႈရႃၶၢင်း
မႂ်း	ပၼ်	တၢင်းလူႇ	ၼွင်ႉၽႂ်
ၸႆးၸႆးၶဝ်ႈ	ပၼ်	ၶဝ်ႈ	ၼွင်ႉၵူၶၢင်းယွၶၢင်း
ၸဝ်ႈၶူးၶဝ်ႈ	ၵေႃးပၼ်	ၵီႈသင်	ၼွင်ႉလိုဝ်းတပႄး
ၸဝ်ႈၶူးၶဝ်ႈ	ၵေႃးပၼ်	ထမ်း	ၼွင်ႉလိုဝ်းတပႄး

သတ်ႉတႃႇ တႆး-မၢၼ်ႈ 12

ထွက်ခွါရာပြပုဒ်ရှိ ဝါကျပုံစံ

မြန်မာ

ကတ္တားပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်	**ထွက်ခွါရာပြပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်**	**လိုရာပြည့်ပုဒ်**	**ကြိယာပုဒ်**
သင်သည်	မူဆယ်မှ		လာသလော
ကျွန်တော်သည်	မေမြို့မှ		လာပါ၏
နမ့်ခမ်းမန်းကားသည်	နမ့်ခမ်းမှ	မန္တလေးသို့	မောင်းနင်နေ၏
မောင်မောင်သည်	ကျောင်းက	ဆင်းပြီးအိမ်သို့	ပြန်၏
မုဆိုးသည်	တောမှ	သမင်ကိုထမ်းပြီး	လာနေ၏
နမ့်ခမ်း+မူဆယ် ကားလမ်းသည်	မူစယ်မှ	နမ့်ခမ်းထိ(၁၈)မိုင်	ဝေး၏

တူၼ်ႈၵႂၢမ်းဢၼ်ပႃး ၶေႃႈထွၼ်ၵွၵ်ႈ

တႆး

ၶေႃႈၵတ်ႉတႃႇ ၼၢမ်ႇ+ဝိၽတ်ႉ	**ၶေႃႈထွၼ်ၵွၵ်ႈ ဝိၽတ်ႉ+ၼၢမ်ႇ**	**ၶေႃႈၵိရိယႃႇ**	**ၶေႃႈလူဝ်ႇသႂ်ႇ**
မႂ်းၼႆႉ	လုၵ်ႉတီႈ+မူႇၸေႊ	မႃးၵေႃႈ	
ၵဝ်ၶႃႈၼႆႉ	လုၵ်ႉမေႇမိဝ်ႉ	မႃးၵေႃႈ	
ၵႃးၼမ်ႉၶမ်းမၼ်းၼႆႉ	လုၵ်ႉတီႈၼမ်ႉၶမ်း	ႁေႃႈလူင်ယူႇ	ၸူးမၢၼ်းတလေးယဝ်ႈ
ၸၢႆးၸၢႆးၼႆႉ	လုၵ်ႉတီႈႁူင်းႁဵၼ်း	ပွၵ်ႈမႃး	တီႈႁိူၼ်းယဝ်ႈ
မူးသိူဝ်းၼႆႉ	လုၵ်ႉတီႈထိူၼ်ႇ	မႅၵ်ႇ	ၵႂၢင်မႃးယူႇ
သဵၼ်ႈတၢင်းၵႃးမူႇၸေႊ တင်းၼမ်ႉၶမ်းၼႆႉ	လုၵ်ႉမူႇၸေႊ တေႃႇၼမ်ႉၶမ်း	ၵႆ	19 လၵ်းယဝ်ႈ။

ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြပုဒ်

သူ၏ပိုက်ဆံ။ သူ၏သား။ မောင်မောင်၏သမီး။

ငိုၼ်းၶွင်မၼ်း။ လုၵ်ႈၸၢႆးၶွင်မၼ်း။ လုၵ်ႈသၢဝ်ၶွင်ၸၢႆးၸၢႆး။

ကျွန်တော်၏အိမ်။ မလှ၏စာအုပ်။ ဖေဖေ၏ကား။

ႁိူၼ်းၶွင်ၵဝ်ၶႃႈ။ ပပ်ႉၶွင်ယိင်းလႃႉ။ ၵႃးၶွင်ၵူႈ။

1. ကျွန်တော်၏ကားသည် အပြာရောင်ဖြစ်ပါသည်။
2. သူ၏မြင်းသည် မြင်းဖြူ ဖြစ်ပါသည်။
3. သူမ၏ကြောင်သည် အခန်းထဲမှာ ရှိသည်။
4. သူ၏ စာအုပ်သည် သေတ္တာထဲမှာ ရှိသည်။
5. အမေ၏ ပိုက်ဆံသည် စားပွဲပေါ်မှာ ထားသည်။
6. ကျွန်တော်၏ အင်္ကျီကို နံရံမှာ ချိတ်ထားပါ။

1. ၵႃးၶွင်ၵဝ်ၶႃႈၼႆႉ ပဵၼ်သီသွမ်ႉၵေႃႈ။
2. မႃႉၶွင်မၼ်းၼႆႉ ပဵၼ်မႃႉၽိူၵ်ႇၵေႃႈ။
3. မဵဝ်းၶွင်မၼ်းၼၢင်းၼႆႉ မီးယူႇ ၼႂ်းႁွင်ႈၵေႃႈ။
4. ပပ်ႉလိၵ်ႈၶွင်မၼ်းၼႆႉ မီး ၼႂ်းတိူၵ်ႈၵေႃႈ။
5. ငိုၼ်းၶွင်မႄႈၵဝ်ၶႃႈၼႆႉ ဝႆႉ တီႈၼိူဝ်ၽိူၼ်ၵေႃႈ။
6. သိူဝ်ႈၵဝ်ၶႃႈၼၼ်ႉ ၵၢဝ်ၶဵၼ်(ႁွႆႈ)ဝႆႉ တီႈၽႄလူး။

တီႈတွင်း = ပေႃးလပ်ႉပဵၼ်တႃႇ ဝိၽတ်ႉ(ၶွင်)ၼႆႉ ႁႂ်ႈၼႆႉ ပဵၼ်မႃး
ၶေႃႈလၢတ်ႈတႆး ၼင်ႇၵႃႈမၢၼ်ႈယဝ်ႉ။

နေရာပြပုဒ်ရှိဝါကျပုံစံ

မြန်မာ

ကတ္တားပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်	နေရာပြပုဒ် နာမ်+ ဝိဘတ်	လိုရာဖြည့်ပုဒ်	ကြိယာ
ဆရာတော်သည်	ဇေတဝန်ကျောင်း၌		နေသည်
သူသည်	အထက်တန်းကျောင်းမှာ		စာသင်နေသည်
ငါးတို့သည်	ရေဝယ်		ပျော်မြူးကြ၏
	ရှေးတုန်းက		ဖြစ်ခဲ့ဘူး၏
	နန္ဒဝန်ကျောင်းတွင်	သံဃာ(၅၄)ပါး	ရှိ၏
ညီလာခံသည်	မြို့တော်ခန်းမတွင်		ကျင်းပ၏

တူၼ်ႈၵႃမ်းၵၢၼ်ပႄႉၶေႃႈၼၼ် ၵွင်ႈထင်သဝ်း

တႆး

ၶေႃႈၵတ်ႉတႃႇ ၼၢမ်ႉ+ဝိၽတ်ႉ	ၶေႃႈၵိရိယႃႇ	ၶေႃႈၵွင်ႈထင်သဝ်း ဝိၽတ်ႉ+ၼၢမ်ႉ
လဝ်ႇၶူးၶႃႈ	ယူႇ	တီႈ+ဝတ်ႉၸေတဝၼ်ယဝ်ႈ
မၼ်းၶႃႈ	သွၼ်လိၵ်ႈယူႇ	တီႈႁူင်းႁဵၼ်းလၼ်ႉသုင်ယဝ်ႈ
ပႃၶဝ်ၶႃႈ	ၵွၼ်မူၼ်ႈယူႇ	ၼႂ်းတီႈ+ၼမ်ႉယဝ်ႈ
	ယၢမ်ႈပဵၼ်မႃး	လိမ်မိူဝ်ႈ+ပၢၼ်ၵွၼ်ႇယဝ်ႈ
ပၢင်ၵုမ်လူင်ၶႃႈ	ၼတႄႇတင်ႈ	တီႈႁေႃၸဝ်ႈဝဵင်းယဝ်ႈ။

အကြောင်းပြပုဒ်ရှိ ဝါကျပုံစံ

မြန်မာ

ကတ္တားပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်	အကြောင်းပြပုဒ် နာမ်+ဝိဘတ်	လိုရာပြည့်ပုဒ်	ကြိယာပုဒ်
မောင်မောင်သည်	နေမကောင်းသောကြောင့်	ကျောင်း	မတက်နိုင်ပါ
မလှသည်	ခြေထောက်နာသဖြင့်	ဈေးသို့	မသွားနိုင်ပါ
သူတို့သည်	ကားပျက်သည့်အတွက်	ခရီး	မဆက်နိုင်ခဲ့ပါ
	မောင်မောင်ကြောင့်	အလုပ်ကို	လုပ်မဖြစ်ပါ
ကျွန်တော်တို့သည်	မိုးရွာနေ၍	အလုပ်ခွင်သို့	မသွားနိုင်ပါ
	ဓားမြတို့ကြောင့်	လူများ	မချမ်းသာရ

တူၼ်ႈၵႂၢမ်းၵၢၼ်ပႃး ၶေႃႈငဝ်ႈလွင်ႈ

တႆး

ၶေႃႈၵတ်ႉတႃး ၼၢမ်ႇ+ဝိၽတ်ႉ	ၶေႃႈငဝ်ႈလွင်ႈ ဝိၽတ်ႉ+ၼၢမ်ႇ	ၶေႃႈၵိရိယႃႇ	ၶေႃႈလူဝ်ႇသႂ်ႇ
ၸၢႆးၸၢႆးၼၼ်ႉ	ၵွပ်ႈၵမ်ႇယူႇလီလႄႈ	ၵမ်ႇၶိုၼ်ႈ	ႁူင်းႁဵၼ်းလႆႈ
ယိင်းလႃႉၼၼ်ႉ	ၵွပ်ႈပိူဝ်ႈတိၼ်ၸဵပ်းလႄႈ	ၵမ်ႇၵႂႃႇလႆႈ	တီႈၵၢတ်ႇ
ၸိူဝ်းၶဝ်ၼၼ်ႉ	ပိူဝ်ႈၵႃးလႅဝ်လႄႈ	ၵမ်ႇသိုပ်ႇ	ၶၢဝ်းတၢင်းလႆႈ
	ၵွပ်ႈၸၢႆးၸၢႆးလႄႈ	ၵမ်ႇၵႂႃႇလႆႈ	ဝဵင်းလိူဝ်ႇ
ၸိူဝ်းႁဝ်းၶႃႈၼၼ်ႉ	ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈၽူၼ်လႄႈ	ၵမ်ႇပဵၼ်	ႁဵတ်းၵၢၼ်
	ယွၼ်ႉၵူၼ်းၸူၼ်လႄႈ	ၵမ်ႇလႆႈ	ၵတ်းယဵၼ်

သိုပ်ႇတွၼ်ႈဝိၽတ်ႉ

၁။ အလိုက်၊ အရ၊ အလျောက်၊ အားလျော်စွာ။
၂။ နှင့်၊ နှင့်အတူ၊ နှင့်အညီ၊ နှင့်အမျှ၊ ယှဉ်တွဲပြဝိဘတ်ဟုမှတ်။
၃။ တွင်၊ အနက်၊ အထဲမှ၊ အထဲမှာဤလေးဖြာ၊ မှတ်ပါထုတ်ဆောင်ရာ ပြဝိဘတ်။
၄။ ၌ ၊ အလို့၌ ၊ ဖို့ ၊ အဖို့ ၊ အတွက် မှတ်လျက် ရည်စူးချက် ဝိဘတ်ပါ။
၅။ တိုင်တိုင်၊ တိုင်အောင်၊ ပတ်လုံး၊ လုံးလုံး၊ သုံးပနေရာဆက်တိုက်ပြပုဒ်နှင့် အချိန်ဆက်တိုက်ပြပုဒ်နက်မှာ။

* တီႈတွင်း= ဝိၽတ်ႉမၢႆၼိုင်ႈ “လိုက်လျောပြဝိဘတ်”ၼႆႉ ပေႃးဢဝ်ၽၢႆႇ, တီႈဝႃႈၼႆ မၼ်းၶဝ်ႈၼႂ်း သမ်းပၼ်းထ – ၶေႃႈထၢင်ႈၵပ်းၵူႇ ယဝ်ႈ။ တေလႆႈဢဝ် ၶေႃႈထၢင်ႈၵပ်း– “ၸွမ်း၊ ၸွမ်းၼင်ႇ၊ ပဵင်ႈ၊ ပဵင်ႈၼင်ႇ၊ ၸိူင်ႉၼင်ႇ” ၸိူဝ်းၼႆႉ ပိၼ်ႇလႆႈၵၼ်ယဝ်ႈ။

1. လႄႈ၊ တင်း၊ လႄႈတင်း၊ ႁွင်ႉဝိၽတ်ႉၶၢင်းႁူမ်ႈႁိုၵ်းၵၼ်။
2. ၼႂ်း၊ ၼႂ်းၵူႈ၊ ႁွင်ႉဝိၽတ်ႉ ဢၼ်လိူၵ်ႈထွၼ်ဢွၵ်ႇ။
3. ၼင်ႇႁိုဝ်၊ တႃႇ၊ ပုၼ်ႈတႃႇ၊ ၼႄမွၵ်ႇႁူႇ ဝိၽတ်ႉပုၼ်ႈၶွင်ၸဝ်ႈ။
4. တေႃႇ၊ တေႃႇထိုင်၊ တင်း ၶဝ်ႈပဵၼ် ဝိၽတ်ႉၼႄၶၢဝ်းတၢင်းႁူမ်ႈ မိူဝ်ႈ။

ၶေႃႈတီႈပွင်ႇ

1. **ၶေႃႈၼႄႁူမ်ႈႁိုၵ်းၵၼ်** – ၶေႃႈၼႄႁူမ်ႈႁိုၵ်း ဢၼ်ဝႃႈၼႆႉ မၼ်းတႆးဢဝ် ၶေႃမ်ႇတၢင်ႇဢၼ် ပႃးႁူမ်ႈႁဵင်းၵၼ်ယဝ်ႈ။ တႃႇႁႂ်ႈႁူႉ ထႅင်ႈဝႃႈ ပဵၼ်ၶေႃႈႁူမ်ႈႁိုၵ်းၵၼ်ၼၼ်ႉ“လႄႈ၊ တင်း၊ လႄႈတင်း” ဝိၽတ်ႉသၢမ်ဢၼ်ၼႆႉ ထႅင်ႈၼႄပၼ်ယဝ်ႈ။
(ၶေႃႈၼႄႁူမ်ႈႁိုၵ်းၵၼ် – ယှဉ်တွဲပြပုဒ် - သဟာဒိယောဂပုဒ်)

2ႉ ၶေႃႈၶေတီႈလိူၵ်ႈထွၼ်ၵႂၵ်ႇ, – ၶေႃႈၶေ တီႈလိူၵ်ႈထွၼ်ၵႂၵ်ႇ, ၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉ မၼ်းၶေတီႈၵွင်ႈ တႃႇတေလိူၵ်ႈထွၼ် ၵၢၼ်ၶႅမ်ႉ လႄႈ ၵၢၼ်လၢမ်ႉ ၶေႉတႅၵ်ႈၵၼ်ယဝ်ႈ။ တႃႇတေႁႂ်ႈႁူႉၸႅင်ႈဝႃႈ ပၼ်ၶေႃႈၶေ တီႈလိူၵ်ႈထွၼ်ၵႂၵ်ႇ,ၼၼ်ႉ “ၼိုင်း၊ ၼိုင်းၵႃႈ” ဝိၽေတ်ႉသွင်ၵၢၼ်ၼႆႉ ၸႅင်ႈၶေယဝ်ႉ။

(ၶေႃႈတီႈလိူၵ်ႈထွၼ်ၵႂၵ်ႇ, – ထုတ်ဆောင်ရာပြပုဒ် - နိဒ္ဓါရဏ)

3ႉ ၶေႃႈၶေပုၼ်ႈၶွင်ၸဝ်ႈ – ၶေႃႈၶေပုၼ်ႈၶွင်ၸဝ်ႈ ၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉ မၼ်းၶေဝႃႈ “ၶူဝ်းပုၼ်ႈတႃႇၶွင်ၵေႃႉၼၼ်ႉ၊ ၶွင်ၵေႃႉၼႆႉ” ၼႆ ယဝ်ႈ။ တႃႇႁႂ်ႈႁူႉၸႅင်ႈဝႃႈ ပၼ်ၶေႃႈၶေပုၼ်ႈၶွင်ၸဝ်ႈၼၼ်ႉ “တႃႇ၊ ပုၼ်ႈတႃႇ” ဝိၽေတ်ႉသွင်ၵၢၼ်ၼႆႉ ၸႅင်ႈၶေယဝ်ႉ။

(ၶေႃႈၶေပုၼ်ႈၶွင်ၸဝ်ႈ–ရည်စူးချက်ပြပုဒ်-သဒတ္တာသမ္ဗဒါပုဒ်)

4ႉ ၶေႃႈၶေၶၢဝ်း – ၶၢဝ်းၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉ မီးၶၢဝ်းယၢမ်းၵႃႇလ ၶၢဝ်းတၢင်း၊ တၢင်းၵႆ ၼႆ မီးသွင်ယိူင်ႈယဝ်ႉ။ တႃႇႁႂ်ႈႁူႉၸႅင်ႈဝႃႈ မၼ်း ပၼ်ၶေႃႈၶေၶၢဝ်းတၢင်းတင်းသွင်ၼၼ်ႉ “တင်း၊ တေႃႇ၊ တေႃႇ ထိုင်” ဝိၽေတ်ႉသၢမ်ၵၢၼ်ၼႆႉ ၸႅင်ႈၶေယဝ်ႉ။

(ၶေႃႈၶေၶၢဝ်း– နေရာဆက်တိုက်ပြပုဒ်နှင့် အချိန်ဆက်တိုက် တိုက်ပြပုဒ်- အစ္စန္တသံယောဂ)

1. တူဝ်ၼႄဝၢၵ်ႉၵျ – ဝါကျပုံစံ

လၢႆးဝိႉၽၢႆႇတႆး	မြန်မာလို နာမ်ဝိဘတ်တွဲပုံ
ၼႃမ်ႇ+ဝိၽေတ်ႉ+ၼႃမ်ႇ	နာမ်+ဝိဘတ်+နာမ်+ကတ္တား နာမ်+ဝိဘတ်။
ၸၢႆးၸၢႆး+တင်း+ယိင်းသႂ်	မောင်မောင်+နှင့်+မကြည်မေတို့
ၸၢႆႈၸၢႆး+ၸႅမ်တင်း+ယိင်းသႂ်	မောင်မောင်သည်+မကြည်မေနှင့်
ၵႃလမ်+လႄႈ+ၵႂၢင်	ကျီးကန်းသည်+ရွှေသမင်နှင့်။

ဘာသာပြန်ခြင်း

1. ထါ်းထါ်းတင်းယိင်းသ်ု ကွခ်ဂူႇတီႈဂါတ်ႇ။
   မောင်မောင်နှင့် မကြည်မေတို့သည် ဈေးသို့ သွားကြ၏။

2. ထါ်းထါ်း ဂူႇတီႈဂါတ်ႇ တင်းယိင်းသ်ု။
   မောင်မောင်သည် မကြည်မေနှင့် ဈေးသို့ သွား၏။

3. ထါ်းထါ်း ဂူႇတီႈဂါတ်ႇ လူလ်ႈတင်းယိင်းသ်ု။
   မောင်မောင်သည် မကြည်မေနှင့်အတူ ဈေးသို့ သွား၏။

4. ဂါလမ်တင်းဂုါင်ခမ်းခ်ႉ ပိခ်တ်းဂေ့ႉဂခ်ယဝ်ႈ။
   ကျီးကန်းနှင့် ရွှေသမင်သည် မိတ်ဆွေဖြစ်ကြ၏။

5. ဂူခ်င်းထါ်းခဝ်ဧလေႈဟူႈယိင်းခဝ် ကွခ်ဂ်ါတ်းဂါခ်ယဝ်ႈ။
   ယောက်ျားတို့နှင့် မိန်းမတို့သည် အလုပ်ကို လုပ်ကြ၏။
   ယောက်ျားတို့သည် မိန်းမတို့နှင့် အလုပ်ကို လုပ်ကြ၏။

ခေ့ႈငခတီႈလိူဂ်ႈထွခ်ကွဂ်ႇ

တူဝ်ငခတူခ်ႈဂုါမ်း– ထုတ်ဆောင်ရာ ပြဝါကျပုံစံ

လါ်းဝိႉဟ်ေါ်ႇတ်း	မြန်မာလိုထားပုံ
ဝိဟ်တ်ႉ + ခဂါမ်ႇဝထခ်င်းခမ်	ဗဟုဝစနနာမ် + ဝိဘတ်
ခ္ငိုးဂါႈ + ဂူခ်င်းဟ်ီသါင်ခဝ်	နတ်လူတို့ + တွင်။
ခ္ငိုးဂါႈ + တူဝ်သတ်းတင်းလါ်	တိရိစ္ဆာန်များ + ထဲတွင်။

ဘာသာပြန်ခြင်း

1. ခွင်ႏဂျႏဂူခင်ႏဧ္ဓိသာင်ခဝ် ဖြေုးပ်ခ်ထဝ်ႏခ်ႋ မ်ႋတ်ႏသုင်သုတ်းပိုခ်ႏယဝ်ႏ။
နတ်လူတို့တွင် မြတ်စွာဘုရားသည် အမြင့်မြတ်ဆုံး ဖြစ်၏။

2. ခွင်ႏတူဝ်သတ်းတင်းလ်ႋ သာင်,သီႏခ်ႋ ၡတ်းၡာခ်တွခ်းပိုခ်ႏယဝ်ႏ။
တိရိစ္ဆာန်များထဲတွင် ခြင်္သေ့သည် အရဲရင့်ဆုံး ဖြစ်၏။

3. ခွင်ႏဂျႏယိင်းခဝ် လိုဂ်ႏတာင်,ယိင်းမူဝ်ခမ်း ပ်ခ်ရူဝ်ပဝ်ႏယဝ်ႏ။
မိန်းမများထဲမှ မရွှေကြာကို ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တင်မြှောက်သည်။

4. ခွင်ႏမၢခ်ႏချႏၡဝ်းခဝ်ခ်ႋ ယိင်းကွခ်,ခ်ႋ ၡာင်ႏလီတွခ်းပိုခ်ႏယဝ်ႏ။
ကျွန်ုပ်တို့ရွာအထဲမှာ မလေးသည် အလှပဆုံးဖြစ်၏။

5. ခွင်ႏဂျႏဂွင်းမူးခွင်ႏမိုင်းမၢခ်ႏခ်ႋ ဂွင်းမူးသူလုပ်,တိဂုင်,ခ်ႋ ဒ်ႋမ်ႉတွခ်း ပိုခ်ႏယဝ်ႏ။
မြန်မာပြည်ရှိ စေတီတို့တွင် ရွှေတိဂုံစေတီသည် ခန့်ညားဆုံးဖြစ်၏။

ခ္ေႏငခပေုခ်ႏခွင်ထဝ်ႏ

တူဝ်ငခတေူခ်ႏဂ္ဝၢမ်း— ရည်စူးချက်ပြ ဝါကျပုံစံ

လ်ႋးဝ်ႋႉဧ်ႋ,တ်ႋး	မြန်မာလိုပုဒ်အနေအထား
ဝိဧတ်ႉ + ခဓါမ်,	နာမ် + ဝိဘတ်
ပုခ်ႏတာ့, + ဂဝ်ချႏ	ကျွန်တော် + အတွက်
တာ့, + ခဝိပ်ႉပၢခ်,	နိဗ္ဗာန် + အကျိုး
ပုခ်ႏတာ့, + ခဝိပ်ႉပၢခ်,	နိဗ္ဗာန် + အလို့ငှါ

ဘာသာပြန်ခြင်း

1. ငိုၼ်း ပုၼ်ႈတႃႇၵဝ်ၶႃႈ ပဵၼ်ၵၢၼ်လူင်။
ကျွန်တော် အတွက် ပိုက်ဆံသည် ဘယ်ဟာလဲ။

2. ၵဝ်ၶဝ်ႈဝႆႉ ပုၼ်ႈတႃႇမၼ်းလႄႈ။
သူ့အတွက် ထမင်းကို ချန်ထားပါ။

3. လိူဝ်းႁဝ်းႁဵတ်းၵုသူလ်,တၢင်းလီ ပုၼ်ႈတႃႇၼိပ်ႉပၢၼ်ႇယဝ်ႈ။
ကျွန်ုပ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်အလို့ငှါ ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို လုပ်ကြ၏။

4. မၼ်းၶႆႉ ၶတ်းၸႂ်ႁဵတ်းၵၢၼ်ယူႇ, တႃႇႁႂ်ႈႁိူၼ်းၶိုၼ်ႈယႂ်ႇယဝ်ႈ။
သူသည် အိမ်ထောင်ရေး တိုးတက်ရေးအတွက် အလုပ်ကို ကြိုးစား ပမ်းစား လုပ်နေသည်။

5. ယိင်းၼွႆႉၶႆႉ ၶတ်းၸႂ်လိၵ်ႈလၢႆးယူႇ, တႃႇလႆႈၶူးယဝ်ႈ။
မလေးနွယ်သည် ဘွဲ့ရရှိရန်အတွက် စာကို ကြိုးစားနေ၏။

6. ၵႂၼ်ၶတ်းၸႂ် ပုၼ်ႈတႃႇမၢၼ်ႈမိူင်းလႄႈ။
တိုင်းပြည်အတွက် ကြိုးစားကြလော့။

ၶေႃႈၵႄၶေႃဝ်း – အချိန်နေရာ ဆက်တိုက်ပြပုဒ်

တူဝ်ၵႄတူၼ်ႈႁၢမ်း – ဝါကျဆောက်ရန်ပုဒ်

လၢႆးဝႆႉၽဵဝ်ႇတီး	မြန်မာလိုပုဒ်အနေအထား
ဝိၽတ်ႉ + ၼၢမ်ႇ	နာမ် + ဝိဘတ်
တေႃႇထိုင် + ယၼ်ႇငိုင်ႇ	ရန်ကုန် + အထိ
တေႃႇထိုင် + ႁူၵ်းလၵ်း	ခြောက်မိုင် + တိုင်အောင်
တေႃႇ + မူႇၸေး	မူစယ် + အထိ
တင်း + သၢမ်ပီ	သုံးနှစ် + လုံးလုံး

တင်း + ပီ	တစ်နှစ် + ပတ်လုံး
တေႃႇထိုင် + သိပ်းသွင်မူင်း	၁၂-နာရီ + အထိ
တေႃႇထိုင် + ႁူၵ်းပီ	ခြောက်နှစ် + တိုင်တိုင်

ဘာသာပြန်ခြင်း

1. လုမ်းႁၢဝ်းၶႃႈၼႆႉ လွမ်းႁူတ်ႉၾၢႆးသေ သိုပ်ႇၶၢဝ်းတၢင်းၵႂႃႇ တေႃႇထိုင် တႃႈၵုင်ႈၵေႃႈ။
   ကျွန်တော်တို့ အဖွဲ့သည် မီးရထားဖြင့် ရန်ကုန်အထိ ခရီးဆက်ခဲ့၏။

2. ပွႆးပီၶေႃႉၵၼ်ၼႆႉ တေလႆႈပႆ တေႃႇထိုင် ႁူၵ်းလၵ်းၵေႃႈ။
   လမ်းလျှောက်ပွဲသည် ခြောက်မိုင်တိုင်အောင် လျှောက်ရမည်ဖြစ်သည်။

3. ၵႃးၵဝ်ၶႃႈၼႆႉ တေလႆႈႁေႃႇ တေႃႇထိုင်မူႇၸေႊၵေႃႈ။
   ကျွန်တော်ကားသည် မူစယ်အထိအောင် မောင်းနှင်ရမည်။

4. ၽြႃးပိၵ်ႉၸဝ်ႈၼႆႉ ႁဵတ်းသၢင်ႈတုၵ်ႉၵရႃႇလီယႃႇ မႃးတင်းႁူၵ်းပီၵေႃႈ။
   မြတ်စွာဘုရားသည် ခြောက်နှစ်တိုင်တိုင် ဒုက္ကရစရိယာ ကျင့်ခဲ့၏။

တွၼ်ႈၵၢၼ် (3)

ၶေႃႈလၢင်းၸပ်း = သမ္ဗန္ဓ

ၶေႃႈလၢင်ႈၸပ်းၵၼ်ဝႃႈၼႆႉ မၼ်းလၢင်ႈမေႃၵ်ဝ်ႇပၢၵ်ႈ ၵဝ်ၶေႃႈပွင်ႇ ၶွင်ပတ၊ ဝၵ်ႉၶျ၊ ၵထိပ်ႉပႃႇယ = တူၼ်ႈၵႃမ်း – ၶေႃႈပွင်ႇလိူဝ်းၼႆႉၼင်ႇၵၼ် မႃးၵ်ဝ်ႇလၢပ်ႈၵၼ်ၼေလႈ ႁွင်ႉဝႃႈ ၶေႃႈလၢင်ႈၸပ်းယဝ်ႉ။

ၶႃႈလၢင်ႈၵပ်းသၢမ်ယိူင်ႈ

1ႉ ၶႃႈလၢင်ႈၵပ်းပတ

2ႉ ၶႃႈလၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျ

3ႉ ၶႃႈလၢင်ႈၵပ်းၵထိပ်ႉပႃႇယ

ၶႃႈလၢင်ႈၵပ်းပတ – ၶႃႈၵၼ်လၢင်ႈမေႃၵဝ်ႇၵဝ် ၶႃႈပွင်ႇၶွင်ပတ ၶၼ်ႇၵၼ် မႃးၵဝ်ႇလၢပ်ႈၵၼ်ၶႅဝ်ႉ ၸွင်ႉဝႃႈ ၶႃႈလၢင်ႈၵပ်းပတယဝ်ႈ။ ထိုဝ်းပႃႈ တင်ႈၶႅဝ်ႉ ပၼ်ၶႃႈလၢင်ႈၵပ်းပတယဝ်ႈ။

ၽၢႆႇတီး	မြန်မာလို
1ႉ ဢလႈသင်	၄င်း၊ သော်၄င်း၊ လည်းကောင်း
2ႉ ၸိူဝ်ၵမ်ႇၶၼ်	သို့မဟုတ်
3ႉ ၵူလ်းၵမ်ႇတွင်ႈ	သာမဟုတ်
4ႉ လိူဝ်သေ	မှတပါး၊ ကလွဲလို့ ၊ ဒိပြင်

လၢႆးၶပ်ႉတူၼ်ႈၵၢမ်းဢလႈ တူဝ်ၼၼမၼ်း

ဢလႈသင် – ၶႃႈၶႅဝ်ႉ မၼ်းၶပေႉၵၢၼ်ႇၸူဝ်ၵေႃႉမၼ်းသေ ယူႇၽၢႆႇလင် ၵတ်ႉတႃး၊ ၵမ်းသေ တီမ်ႈလၢတ်ႈယဝ်ႈ။

1ႉ ၸၢႆးၸၢႆးဢလႈသင် ၶၢင်းၶၢင်းဢလႈသင် ၵႂၼ်ၵူႇ, တီႈၸူင်းၼ်ၶၼ်း။
မောင်မောင်သည်၄င်း၊ နန်းနန်းသည်၄င်း ကျောင်းသို့ သွားကြ၏။

2ႉ ၵူၼ်းၶဝ်ၶႅဝ်ႉဢလႈသင်၊ ၽီ သၢင်ၶဝ်ၶႅဝ်ႉဢလႈသင် ၵႂၼ်တုင်းထွမ်, တီႈ ၶႃႈထမ်း ၶွင်ၿႃးပၼ်ထဝ်ႈယဝ်ႈ။
လူတို့သည်၄င်း၊ နတ် ပြဟ္မာတို့သည်၄င်း မြတ်စွာဘုရားတရားတော် ကို နာကြားကြ၏။

3ႉ ၵၢႆႈၸၢႆးၶႅဝ်ႉ ၼ်တ်းၵၢၼ်ဢလႈသင်၊ သွၼ်လိၵ်ႈဢလႈသင် ၵမ်ႇပၼ်လွင်ႈ။
မောင်မောင်သည် အလုပ်ကိုလုပ်ရာတွင်၄င်း၊ စာပေသင်ကြားရာတွင် ၄င်း ညံ့ဖျင်း၏။

ႏိူဝ်ၵမ်,ၶခ်ေ – ၶျေႈခ်ေႉ မခ်ၢးလိူဂ်ႈယူလ်ုးၵာဝ် ၶျေႈဂတ်ႉတၢႉ၊ ဂမ်ႈ တၢ,တေပွင်ၵၢခ်ယဝ်ႈ။ ဝိႉဂပ်းၸပ်းၶၢေမ်, (ဂတ်ႉတၢႉ၊ ဂမ်ႈ)တၢႉ။ ၸွ်ႉၵွင်းတီး ၵာခ်မခ်ၢးပိ,တ်ီတ်ႈခ်ီတ်ႈ။

1ႉ ထါးထါး ႏိူဝ်ၵမ်,ၶခ်ေ ထါးယီး တေမႈယူ,။
မောင်မောင် သို့မဟုတ် မောင်ယီ လာလိမ့်မည်။

2ႉ ဂဝ်ႏိူဝ် ၵမ်,ၶခ်ေ မ်ႈႏိူဝ် တေလံႈဂွ,ထူးတီးၶူးသွခ် ဂျႈတီးႏူင်းႏ်ခ်း။
ကျွန်တော် သို့မဟုတ် သင်သည် ကျောင်းကဆရာထံသို့ သွားရမည်။

3ႉ ဂဝ်ၶျႈခ်ေႉ တေလံႈဂွ,တီးလျႈသိ်ဝ်ႈ ၵမ်,ၶခ်ေ မခ်ၢးတလေးယဝ်ႈ။
ကျွန်တော်သည် လားရှိုး သို့မဟုတ် မန္တလေးသို့ သွားရလိမ့်မည်။

4ႉ လုင်းဂဝ်ၶျႈခ်ေႉ သိုဝ်ႉမႈလီ်င်တီခ်လမ်းခိုင်ႈ ပုခ်ႈတၢ,ထါးထါးႏိူဝ် ၵမ်,ၶခ်ေ ၶၢင်းၶၢင်းႏိူဝ် ဂျေႈၵမ်,ႏူႉ။
ကျွန်တော်၏ ဦးကြီးသည် မောင်မောင်အတွက် သို့မဟုတ် နန်းနန်း အတွက်လားမသိ စက်ဘီးတစ်စင်း ဝယ်လာခဲ့၏။

ဂူလ်ုးၵမ်,ထွ်ႈ – ၶျေႈခ်ေႉ မခ်ၢးဝဂ်ႉတါးၵာဝ် ဂတ်ႉတၢႉ၊ ဂမ်ႈ တၢင်, ၵာခ်ယဝ်ႈ။

1ႉ ထါးထါးဂူလ်ုးၵမ်,ထွ်ႈ ၶၢင်းၶၢင်းဂျေႈ ဂွ,တီးႏူင်းႏ်ခ်း။
မောင်မောင်သာမဟုတ် နန်းနန်းလည်း ကျောင်းသို့ သွား၏။

2ႉ ထါးထါးခ်ေႉ ဂိခ်ဂူလ်ုႈ ဂူလ်ုးၵမ်,ထွ်ႈ ၶဝ်ႈမုခ်းဂျေႈ ဂိခ်ယဝ်ႈ။
မောင်မောင်သည် ငှက်ပျောသီးကိုသာမဟုတ် မုန့်ကိုလည်း စား (သေး)၏။

3ႉ ထါးထါးခ်ေႉ ပခ်ငိုခ်းႏွ်ႈၶၢင်းၶၢင်း ဂူလ်ုးၵမ်,ထွ်ႈ တီးႏဝ်းထါးၵွခ်, ဂျေႈ ပခ်ယဝ်ႈ။
မောင်မောင်သည် နန်းနန်းကိုသာမဟုတ် မောင်လေးအားလည်း ပိုက်ဆံကို ပေး၏။

လိူဝ်သေ၊ ၶွၵ်ႈသေ – တီႈၶေႃႈၸိူဝ်းၶဝ်ႇ တီႈၵၢၼ်ၸၢဝ်းလူဝ်ႇၵီတ်ႇၵၢဝ် ၵီတ်ႇပီတ်ႈယဝ်ႉ။

1. လိူဝ်သေထိူဝ်းထိူဝ်း ၵူၼ်းတၢင်ႇၸိူဝ်းၶဝ်ႇ ပိၼ်ၵူၼ်းၶတ်းထွႆၵူလႆးၵူလႆးယဝ်ႉ။
မောင်မောင်မှတပါး အခြားသူတို့သည် ကြိုးစားသူများ ဖြစ်ကြ၏။

2. ၶွၵ်ႈသေ ၶေၢင်းၶမ်းၵွၼ်ႇ၊ ထိူဝ်းတူး၊ ထိူဝ်းထိူဝ်း လုၵ်ႈႁဵၼ်းတင်းသိူင်ႈ ၵွၼ်ၵွင်ႇလိၵ်ႈယဝ်ႉ။
နန်းခမ်းနွယ်၊ မောင်တူး၊ မောင်မောင်တို့မှတပါး (ကလွဲလို့) ကျောင်းသားအားလုံး စာမေးပွဲ အောင်ကြ၏။

3. ၶွၵ်ႈသေ ပြေးပိၼ်ထဝ်ႈ ၶွင်ႉၵေႈၵူၼ်းတင်းသိူင်ႈၶဝ်ႇ ၵေႉၵၢၼ်ႁူႉထၵ်း ထမ်းသတ်ႉထႃႇသီႇယိူင်ႈ ႁူဝ်တၢင်းပိူၼ်ႈၶဝ်ႇ ပိၼ်ထဝ်ႈၵွၼ်းတလ်လယဝ်ႉ။
မြတ်စွာဘုရားမှတပါး လူများထဲတွင် သစ္စာလေးပါးကို အရင်ဆုံးသိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရှင်ကောဏ္ဍည ဖြစ်ပါသည်။

ၶေႃႈထၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျ

ၶေႃႈထၢင်းၵပ်းဝၵ်ႉၵျ ၵၢၼ်ဝႃႈၶဝ်ႇ မၼ်းထၢင်ႈမေၵိဝ်ႇၵၢဝ် ၶေႃႈပွင်ႇ ၶွင်ဝၵ်ႉၵျၶၢင်ႇၵၼ် မႃးၵိဝ်ႇထၢပ်ႈၵၼ် ၸွႆႈပိၼ်မႃးဝၵ်ႉၵျ လိဝ်ၵၼ်ၼလႈ ႁွင်ႉဝႃႈ ၶေႃႈထၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျယဝ်ႉ။

တူၼ်ႈၵၢမ်း(ဝၵ်ႉၵျ) ၵၢၼ်ပႃးၶေႃႈထၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျၶဝ်ႇ မီးလိူဝ်ႈၶေႃႈပွင်ႇ ၵၢၼ်တိမ်ထူၼ်ႈသွင်ၵၢၼ် သၢမ်ၵၢၼ်ထႅၵ်ႇယဝ်ႉ။ ၵွပ်ႈၶေၢၼ် တူၼ်ႈၵၢမ်း ပႃး ၶေႃႈထၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျၶဝ်ႇ ပိၼ်ဝၵ်ႉၵျယၢဝ်းယဝ်ႉ။

ၶေႃႈထၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျၶဝ်ႇ–

1. ယူႇႁူဝ်ဝၵ်ႉၵျ မိဝ်းၶိူင်ႈ

2. ယူႇၵၢင်ဝၵ်ႉၵျ မိဝ်းၶိူင်ႈ

3. မူမ်းႁူဝ်ၶေႃႈဝၵ်ႉၵျ မိဝ်းၶိူင်ႈ မီးလိူဝ်ႈသၢမ်လိူဝ်ႉယဝ်ႉ။

လိူဝ်.ခေါ့လၢင့်ၵပ်းဝ႑,ၵျ

	ၽၢ်,တီး	မြန်မာလို
1.	သေယဝ်.	၍၊ ပြီး၍၊ ပြီးတော့
2.	သေယဝ်.သမ်.၊ သေယဝ်.သမ်.ခိုခ်ိး	ပြီး၍တဖန်၊ နောက်ပြီးတဖန်
3.	ရေ့၊ ခိဝ်.ရေ့	လည်း၊ သော်လည်း
4.	ပေႃး၊ ပေႃးဝ႑	အကယ်၍၊ သောအခါ
5.	သင်၊ သင်ဝ႑	အကယ်၍
6.	ႏွင့်ပေႃး	အောင်၊ စေရန်
7.	ခင့်,ရှိုဝ်	အလို့ငှါ၊ အကျိုးငှါ
8.	တ႑,တေ	ရန်
9.	လူဝ်ႈပိ,၊ လူဝ်ႈရေ့ပိ,	မ… သေးသမျှကာလပတ်လုံး
10.	မှူဝ်ႈပိ,၊ မှူဝ်ႈယင်းပိ,	မ… သေးခင်၊ မ… သေးမှီ
11.	လူဝ်ႈ	စဉ်၊ အတောအတွင်း
12.	မှူဝ်ႈ	စဉ်၊ အတောအတွင်း၊ သောအခါ
13.	လွမ်းခင့်,	အတိုင်း၊ အရ၊ အလျောက်
14.	လွမ်းလူလ်ႈ၊ လွမ်းခင့်,၊ ပိင်ႈခင့်,၊	အတိုင်း၊ အရ၊ အလျောက်၊ အားလျော်စွာ
15.	ဝါးသေ	ပြီးနောက်
16.	ထိမ်မှူဝ်ႈ	ကထဲက
17.	လူဝ်ႈရေ့	သမျှ၊ ကာလာပတ်လုံး။

တီႈတွင်း – ခေါ့လၢင့်ၵပ်းဝၵ်.ၵျခိဝ်. မခ်ိးယူ,ရှူဝ်ဝၵ်.ၵျ၊ ၵၢင်ဝၵ်.ၵျ၊ မှမ်းရှူဝ်ခေါ့ဝၵ်.ၵျသေ တိမ်ႈလၢတ်ႈယဝ်ႈ။

ခေါ့လၢင့်ၵပ်း ၵၢခ်ယူ,ၵၢင်ဝၵ်.ၵျ

သေ၊ သေယဝ်.၊ သေယဝ်. သမ်.၊ ရေ့၊ ခိဝ်ရေ့၊ ထိမ်မှူဝ်ႈ

တူဝ်ငဝ်းတူၼ်ႈႁူမ်း

1. ခေါင်းခေါင်းၼဵႉ ငူႉဂါတ်ႉသေ ပွၵ်ႈမူးတီႈရူိၼ်း။
နန်းနန်းသည် ဈေးသို့သွား၍ အိမ်သို့ပြန်လာ၏။

2. ခေါင်းခေါင်းၼဵႉ ငူႉဂါတ်ႉသေယဝ်ႉ သိုဝ်ႉမူးတာင်းဂိၼ်။
နန်းနန်းသည် ဈေးသို့သွား၍(ပြီး) စားစရာကို ဝယ်လာ၏။

3. ခေါင်းခေါင်းၼဵႉ ငူႉဂါတ်ႉသေယဝ်ႉ သမ်ႉငူႉၼလေႉ တီႈရူိၼ်းတႎးဝေႉမၼ်း။
နန်းနန်းသည် ဈေးသို့သွားပြီးနောက် သူ့သူငယ်ချင်းအိမ်သို့ သွားလယ် ၏။

ဝေႈ၊ ယူႉဝေႈ၊ ယူႉၼဵဝေႈ၊ သေတုႉဝေႈ

ၶေႈသမ်ႉပၼ်ႉထ လိုဝ်းၼိုဝ်ၼဵႉ လုင်ႉၵွင်ႈတီႈၼသေႉဂၼ်သေယဝ်ႉ သမ်ႉယွင်ႈ၊ ယွင်ႈသေယဝ်ႉ သမ်ႉၼသေႉ ၵၢၼ်မီးၶေႈသၢၼ်ၶတ်းဂၼ်ယဝ်ႈ။

1. ယိုင်းယိုင်းၼဵႉ ပ်ၼ်ဂူၼ်းၽေၢၼ်ဝေႈ မၼ်ႈခေါင်းပ်ၼ်ဂူၼ်းလီၼတေႉ။
မလှသည် ဆင်းရဲသော်လဲ လူကောင်းတစ်ယောက်ဖြစ်၏။

2. ယိုင်းၼွႉၼဵႉ ၺၢင်ႈလီသေတုႉဝေႈ ငွပ်ႈမၼ်းခေါင်းထီႉၼလေႈ ၽင်ၵၢမ်ႉၼ်ႈ ၺ်တ်းဝေႉမၼ်း။
မလေးနွယ်သည် လှပသူဖြစ်သော်လည်း သူကပ်စီးနဲသောကြောင့် ဘယ်သူကမှ အဖော်မလုပ်ချင်ပါ။

3. မၼ်းၶတ်းလုင်လိၵ်ႈလႎးယူႉၼဵဝေႈ ၵၢမ်ႉၵွင်ႉလိၵ်ႈ။
သူစာကြိုးစားသော်လည်း စာမေးပွဲမအောင်ပါ။

4. ခေါင်းၶမ်းၼဵႉ ၺၢင်ႈတုႉယူႉဝေႈ လုင်မၼ်းခေါင်း လုင်လီၼတေႉ။
မရွှေကြာသည် အရုပ်ဆိုးသော်လည်း စိတ်ကားကောင်းသူဖြစ်၏။

5. လႎးလႎး ၵၢၼ်ႉလိၵ်ႈယူႉ လိမ်မိူဝ်ႈ (8) မူင်းယဝ်ႈ။
မောင်မောင်သည် (၈) နာရီ ကထဲက စာကျက်နေ၏။

ၶျႃႈသပ်းလိၵ်ႈ

တူၶ်ႈၵႃမ်း ၵၢၼ်တၢမ်ထူၶ်ႈ(1) + သမ္ဗန္ဓ + တူၶ်ႈၵႃမ်း ၵၢၼ်တၢမ်ထူၶ်ႈ(2)

* ၶေါင်းၶေါင်း ႁူႉၵၢတ်ႉသေ၊ * ၶေါင်းၶေါင်း ပွၵ်ႈမႃး တီႈၶိူဝ်း။

ၶေါင်းၶေါင်း ႁူႉၵၢတ်ႉ။ ၶေါင်းၶေါင်း ပွၵ်ႈမႃး တီႈၶိူဝ်း။ တူၶ်ႈၵႃမ်းသွင် ၶျႃႈ ၵၢၼ်မီးၶျႃႈပွင်ႇ, သွင်ၵၢၼ်ၶႅမ်ႉ ၶင်ႇၶိူဝ်ၶျႃႈပွင်ႇမၢၼ်း ပေႃးတေၵိဝ်, ထၢပ်ႈၵၼ်မႃးၶၼ်ႉ ၵဝ်ၶျႃႈထၢင်ႈၵပ်း "သေ" တူဝ်ၶႅမ်ႉ သႂ်ႇပၼ် ၶွင်းပူင်ႈ ၵၢင်မၢၼ်းသေ ပိၼ်မႃး"**ၶေါင်းၶေါင်းႁူႉၵၢတ်ႉသေ ပွၵ်ႈမႃးတီႈၶိူဝ်း**" ၶႅမ်ယဝ်ႈ။ ႁွပ်ႈဝႃႈ ၵတ်ႉတႃးမၢၼ်း ႁူလ်းပိၼ်ၵေႉလိဝ်ၼလႈ ပူတ်းဝိႉပိၵ်ႈၵၢၼ်ၶိူင်ႈယဝ်ႈ။ တူလ်းၵဝ်ၶျႃႈသၢင်းလၢင်းၵၢၼ်ၶႅမ်ႉသေ သိုပ်ႇလိၵ်ႈၵၼ်ႁူႉ, တၢင်ႇၵၢၼ် တၢင်ႇ ပိူင်တႃႉ။

ၶျႃႈထၢင်ႈၵပ်း ၵၢၼ်ယူႇႁူဝ်ၶေႃႈဝၵ်ႉၵျ

ပေႃး၊ ပေႃးဝႃႈ၊ သင်၊ သင်ဝႃႈ၊ ဝႃးသေ၊ ၶင်ႇၶိူဝ်၊ ၼွင်ႈပေႃး၊
ပိၵ်ႈၶင်ႇ၊ ထွမ်းၶင်ႇ,

ပေႃး၊ ပေႃးဝႃႈ၊ သင်၊ သင်ဝႃႈ ၶျႃႈထိုဝ်းၶႅမ်ႉ ထွင်ႉတီႈၶွင်း ၶျႃႈပွင်ႇ, တၢင်းယိူင်းၵႃၶၼ်း၊ တၢင်းၶိုႈထွင် ထိမ်တင်းမၵ်းမႆ တႃႇသိုပ်ႇလွင်ႈမွင်ႇ, တၢင်ႇၵၢၼ် ယဝ်ႈ။

လႆးတၢမ်ႈတူၶ်ႈၵႃမ်း

ပေႃး ---------- ၶႅ သိုပ်ႇ, တုတိယဝၵ်ႉၵျႁူႉ။
ပေႃးဝႃႈ ---------- ၶႅထိုင် -------------။

1။ ပေႃးႁူၶ်းၼ်တၢင်းၵၢၼ်ၶဝ် ၼ်တၢင်းၵၢၼ်ယဝ်ႉၶႅ ၼ်ၶၼ်းပၼ်ၶဝ်ႈ ၼွင်ႈၶဝ်ၶျႃႈ။
အလုပ်သမားများ အလုပ်လုပ်ပြီးသည့်အခါ သူတို့အား ထမင်းပြင်ပေးကြ။

2. ပေးဝျုႈဂူခ်းခိုင်ႈမိုခ်ႇ,ခဝ် ဏွခ်ထပ်းသရခရေုင်,ယဝ်ႉခ်ႆထိုင် ခုခ်ရှေု
ခမ်းပိမ်,ပိသျု,ရခ်ႆႉ မွဂ်,လဝ်ႈထိုင်ရှူခမ်းထဝ်ႈ ထိုင်ႉခ်ႆယဝ်ႈ။
တစ်သောင်းသောလူတို့သည် သရဏဂုံတည်ပြီးသောအခါ ဗိမ္ဗိသာရ
မင်းကြီးသည် ဤသို့ နားတော်အား လျှောက်ကြားလေ၏။

3. သင်ဝျုႈ မ်ႇးမူး ဏဝ်မူးငိုခ်း ခိုင်ႈမိုခ်ႇ,ငလေႈ။
အကယ်၍ သင်လာခဲ့လျှင် ငွေတစ်သောင်းကို ယူလာခဲ့ပါ။

4. သင်ဂဝ်ပ်ခ်ခုခ်ခ်ႆ ဂဝ်တေပွင်မါခ်ႈမိုင်း ၵူႈပေးခိုခ်ႈယုံ,သေဂွခ်ႇ,။
အကယ်၍ ကျွန်ုပ် မင်းဖြစ်ခဲ့လျှင် တိုင်းပြည်ကို တိုးတက်ကောင်းမွန်
အောင် လုပ်ဆောင်မည်။

5. သင်ဂဝ်ဂျု,သွခ် ပလ်,လျု,ခ်ႆ တေလီဂျုႈရှိုဝ်။
အကယ်၍ ကျွန်ုပ် ပညာသွားသင်ခဲ့လျှင် ဘယ်လောက်ကောင်းမလဲ။

6. ဝ်ႆးသေ ဏ်ႆႈထ်ႆးဂျု,ယဝ်ႉ ဂမ်းခိုင်ႈ ဂဝ်ရှွတ်ႈၽၢဝ်မူး။
ဝ်ႆးသေ ၽူခ်တူဂ်းယဝ်ႉသေ လူမ်းလူင်သမ်ႉပဝ်,မူး။
မောင်မောင်သွားပြီးတဲ့နောက် မကြာခင် ကျွန်တော်ရောက်လာ၏။
မိုးရွာပြီးသည့်နောက် လေပြင်းကြီး တိုက်လေ၏။

ခင်ႇ,ရှိုဝ်၊ ၵူႈပေး ထိုဝ်းခ်ႆႉ ထ်ုႉတီႈ ခ်ုးလွင်ႈတ်ုးမွင်း ခ်ုႈပ်ခ် ခ်ုႈၵူႈ
ပ်ခ်ခခ်ႆႉယဝ်ႈ။

1. ခင်ႇ,ရှိုဝ်ရေးဂျု,မ်ုး ပေးတေဂျ်ႆၽ်ုးၽ်ုးခခ်ႆႉ ဂိခ်ယျုႈယျုခ်ႆႉငလေႈ။
သင့်ရောဂါ အမြန်ပျောက်ကင်းအောင် ဤဆေးကို စားလော့။
သင့်ရောဂါ အမြန်ပျောက်ကင်းခြင်းငှါ ဤဆေးကို စားလော့။

2. ၵူႈပေးပ်ခ်သထေးခခ်ႆႉ တေလ်ႆႈမေပလ်,လျု, ဏခ်ဂျုႉခ်ႆယဝ်ႈ။
သူဌေးဖြစ်အောင် စီးပွါးရေးပညာကို တတ်မြောက်ရမည်။

ဂူခ်းၵဝ်း ၵူႈပေးဂတ်းယ်ခ်ထ်ုခခ်ႆႉ တေလ်ႆႈၵ်တ်းထွမ်းခေျႈသင်,သွခ်
ၽြေးပ်ခ်ထဝ်ႈယဝ်ႈ။

စိတ်ချမ်းသာစေရန် မြတ်စွာဘုရား၏ ဩဝါဒတော်အတိုင်း ကျင့်ဆောင်ပါ။
စိတ်ချမ်းသာစိမ့်သောငှါ မြတ်စွာဘုရား၏ ဩဝါဒတော်အတိုင်း ကျင့်ဆောင်ပါ။

ပီႈၶင်ႇ၊ လွမ်းၶင်ႇ, လိူဝ်းၶႅ. မၼ်းလီႈၶေႃၶၼ်ၼိူင်း ၵၢၼ်ပေႉ လိၼ်း ပွင်လိၼ်း လိမ်တၢင်း ၼႄႈၼၵ်ႉတၵ်းလွမ်း ပီႈၸၢႆးမိူဝ်ႈမိူဝ်းၶၢၼ်ႉယဝ်ႈ။

1. ပီႈၶင်ႇၶူးသွၼ်လိၵ်ႈၶၢၼ်ႉ ၶဝ်ပေႃးၼၵ်ႉတၵ်းယဝ်ႉယဝ်ႈ။
ဆရာခိုင်းသည့်အတိုင်း(သလို) သူတို့ လုပ်ပြီးပြီ။

2. ပီႈၶင်ႇ, မၼ်းယိုင်းၵၢၼ်းဝိ.ၶၢၼ်ႉ မၼ်းပီၼ်မေယၢလူင်ၵူႈ, ၵေႉၶိုင်ႈ ယဝ်ႈ။
သူရည်မှန်းထားသည့်အတိုင်း သူသည် ဆရာဝန်တစ်ယောက် ဖြစ်ခဲ့ပြီ။

3. လွမ်းၶင်ႇၽြႃးပီၼ်လဝ်ႈ လိ.ၶေပၼ် သိၼ်ႈတၢင်းၶၢၼ်ႉ လိူဝ်းပီၼ် ပုတ်ႉထၽေႉသႃႇ, ၵွၼ်ၼၵ်ႉတၵ်းသၢင်ႈတိူဝ်းၵမ်လွမ်းယူႇယဝ်ႈ။
မြတ်စွာဘုရား လမ်းညွှန်ပြထားသည့်အားလျော်စွာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့က လိုက်နာကျင့်သုံးကြ၏။

4. လွမ်းၶင်ႇလိၼ်ႈၼၵ်ႉတၵ်းၵၢၼ်လီၶၢၼ်ႉ တေလိၼ်ႈၵိူမ်ႈလၢမ်, ၽွၼ်းလီယဝ်ႈ။
ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို လုပ်သည့်အားလျော်စွာ ကောင်းကျိုးကို ခံစားရမည်။

ၶေႃႈလၢင်ႈၵပ်း ၵၢၼ်မူမ်းၵူဝ်ၶေႃႈဝၵ်ႉၵျ

လူဝ်ႈ ---- ယင်း၊ လူဝ်ႈ ----- ပိ၊ လူဝ်ႈၵျ ---- ပိ။
မိူဝ်ႈ --- ယင်း၊ မိူဝ်ႈ ---- ပိ။

1. လူဝ်ႈမိူင်းၵၢပ်ႇၶမ်ႉ ယင်းတိုၵ်ႉမူၶၼ်ႈယူႇၶႅ. ၵဝ်တေၵူႇသိုဝ်ႉတၢင်းၵိၼ်မၢႆး။
မင်းရေချိုးလို့ ပျော်ရွှင်နေတုံးမှာ ငါစားစရာ သွားဝယ်လိုက်မယ်။

2. ၸူဝ်ႈႁူးၶွင်ႉၸႂ်း သွၼ်ပၺ်ႇ,ၺႃႇ,ယူႇ, ယၢင်းတိုၵ်ႉပႆးၸွမ်ယူႇ,ၶႃႉ လီလႆႈၸွမ်း ထိမ်ၼႄႈမၼ်းၼေႉၼေႉယဝ်ႈ။
ညီလေး ပညာသင်လို့ စိတ်ပါလက်ပါကြိုးစားနေတုံးမှာ သူကို တော်တော် ထောက်ပံ့ပေးဘို့ ကောင်းပါတယ်။

3. မိူဝ်ႈၸဝ်ႈၶူးၶဝ် ပၢတ်ႇၶဝ်ႈယူႇ, ယၢင်းတိုၵ်ႉလၢတ်ႈၵႂၢမ်းၼႄၶၼ်ႈမေႃးပၼ်းယူႇ, ၶဝ်ႉ ငူးတွတ်ႇ,ၸႂ်းၶမ်းၼေႈ လႆႈတၢင်ႇ,ၵူႇ, တီႈၼႄင်းယႃႇယဝ်ႈ။

* မိူဝ်ႈၸဝ်ႈၶူးၶဝ် ယၢင်းတိုၵ်ႉၼႄၶၼ်ႈမေႃးပၼ်းသေ ပၢတ်ႇၶဝ်ႈယူႇ,ၶဝ်ႉ ငူးတွတ်ႇ,ၸႂ်းၶမ်းၼေႈ လႆႈတၢင်ႇ,ၵူႇ, တီႈၼႄင်းယႃႇယဝ်ႈ။

* လယ်သမားတို့ ကောက်ရိတ် ပျော်ရွှင်စွာ စကားပြောနေတုံးမှာ စိုင်းခမ်းကို မြွေကိုက်သောကြောင့် ဆေးရုံသို့ တင်ပို့လိုက်၏။

* ၸူဝ်ႈၼေႈၸဝ်း ၼႆတ်းၵၢၼ်ပႆႇ,ယဝ်ႉၶႃႈ ၵဝ်ၶႂ်ႈ တေသိုဝ်ႉတၢင်းၵိၼ်မႂ်းႁွၼ်ႇ,။
အမေအလုပ်လုပ်လို့ မပြီးသေးခင် ကျွန်တော်စားစရာ သွားဝယ်လိုက်ဦးမယ်။

* မိူဝ်ႈၶူးသွၼ် လၢတ်ႈၵႂၢမ်းပႆႇ,ယဝ်ႉၶဝ်ႉ လုၵ်ႈႁဵၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ လၢတ်ႈဝႃႈ "ၵူင်ႇ,ၵၢဝ် ၵူင်ႇ,ၵၢဝ်" ၶႃႈယဝ်ႈ။
ဆရာစကားပြောလို့မဆုံးခင် ကျောင်းသားတစ်ယောက်က "ပင့်ကူ ပင့်ကူ" လို့ ထအော်၏။

ၶေႃႈတၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျ

ၵၼ်ယူႇ,လႆႈၸူဝ်ဝၵ်ႉၵျ၊ တင်းၵၢင်ဝၵ်ႉၵျ တင်းသွင်တီႈ။

ၼႂ်ႈပေႃး၊ မိူဝ်ႈ၊ ၸူဝ်ႈ၊ တႃႇ,တေ

1. ၼႂ်ႈပေႃးမၢၵ်ႈမီးၶဝ်ႉ တေလႆႈၶတ်းၸႂ်ယဝ်ႈ။
ချမ်းသာအောင် အလုပ်ကို ကြိုးစားပါ။

2. ၵဝ်မၢၵ်ႇ,ၸွၵ်ႈမႃး ၼႂ်ႈပေႃး ၵူမ်ႉ,တႃႇ,ၸိူဝ်ႈၼဝ်းတင်းသဵင်ႈလူး။
ငါတို့အားလုံးအတွက် လုံလောက်အောင် လိမ္မော်သီး သွားယူပါ။

3. မိူင်းၽူၼ်တူၵ်းၶၼ်ႉ ၵၢႆႈၵၢႆး ယင်းတိုၵ်ႉၶွၼ်းဝႆႉယူႇ။
မိုးရွာနေစဉ် မောင်မောင်အိပ်နေတုံးဘဲ။

4. ၵဝ်ႁွတ်ႈထိုင်မႃးတီႈႁိူၼ်း မိူဝ်ႈမႄႈၵႂႃႇၵၢတ်ႇၵိူဝ်ႈ။
အမေဈေးသွားနေတုန်း ကျွန်တော် အိမ်သို့ ရောက်လာ၏။

5. ၸူဝ်ႈမႂ်းတၢင်းယူႇၼႆႉ မႂ်းလွႆႈမေး မူၵ်ႇၶမ်ႉလူး။
မင်းအားနေတုန်းမှာ ရေပိုက်ကို ကူညီပြီး ပြင်ပါဦး။

6. ၵၢႆႈၵၢႆးၽွၼ်ႉလိၵ်ႈယူႇ ၸူဝ်ႈၶၢဝ်းတေတွပ်ႇလိၵ်ႈ။
စာမေးပွဲဖြေရန်အတောအတွင်း မောင်မောင်စာကျက်နေ၏။

တီႈတွင်း – လိူဝ်းၵၼ်ၶေမေးၼႆႉ ပၼ်လၢႆးတွင်းငၢႆႈ တီႈၵဵပ်ႈမၼ်းယဝ်ႉ။
ပေႉမၼ်းၶဝ်ႈသၽေး လၢႆးလိူင်ႉၶင်ႇၶေမေးၶၼ်ႉၼႆ ၵၼ်
လႆၵေႈ ၵဝ်ၶဝ်ႈလႆႈ ၶႂ်းၶေႈထၢင်ႈၵပ်းဝၵ်ႉၵျၼ်ႉယူႇ။

ၶေႈထၢင်ႈၵပ်းၵထိပ်ႉပႃႇယ

ၶေႈထၢင်ႈၵပ်း ၵထိပ်ႉပႃႇယ ၵၼ်ဝႃႈၼႆႉ မၼ်းယူႇတီႈႁူဝ်ၶေႈ တုတိယဝၵ်ႉၵျ (ဝၵ်ႉၵျၽႃႇလင်)သေ ၶိုၼ်ႈၵဵဝ်ႇပၢၵ်ႈၵဝ်ၶေႈပွင်ၶွင်ဝၵ်ႉၵျ (ပထမ) ၽႃႇၶေႈၶၼ်ႉ မႃးၵဵဝ်ႇထၢပ်ႈၵၼ်ၼလေႈ ႁွင်ႉဝႃႈ ၶေႈထၢင်ႈၵပ်း ၵထိပ်ႉပႃႇယယဝ်ႈ။

လိူဝ်းၶေႈထၢင်ႈၵပ်းၵထိပ်ႉပႃႇယ

ၽႃႇတႆး	မြန်မာလို
ၵူၺ်းၵႃႈ၊ ၵူၺ်းဝႃႈ၊ ၵူၺ်းၶေႇ	ဒါပေမဲ့၊ သို့ပေမဲ့ (မည့်)၊ သို့ရာတွင်၊ သို့သော်လည်း၊ သို့ဖြစ်သော်လည်း၊ သို့ဖြစ်စေကာ၊ သို့တစေ
ၵွပ်ႈဝႃႈ	ကြောင့်၊ သောကြောင့်၊
ၵွပ်ႈၶၼ်ၼလေႈ	ထို့ကြောင့်၊ ဒါကြောင့်

လိူဝ်သေၼၼ်ႉ၊ ၵမ်ႇၵႃး	ထိုထက်မက၊ ၎င်းအပြင်
လိုၼ်းသေၼၼ်ႉ၊ လိုၼ်းၼၼ်ႉ	ပြီးနောက်၊ ထို့နောက်
ဝၢႆးသေၼၼ်ႉ၊ ဝၢႆးၼၼ်ႉ	ပြီးနောက်၊ ထို့နောက်
ၵမ်းၼၼ်ႉ၊ မိူဝ်ႈၵမ်းၼၼ်ႉ	ထိုအခါ ၊ သောအခါ
ၸိုင်ႉၼႆလွင်ႇ	သို့မှသာ
ပေႃးႁဵတ်းၸိုင်ႉၼႆလွင်ႇ	သို့မှသာလျှင်၊ ဤကဲ့သို့လုပ်မှသာလျှင်
တေႃႈၼင်ႇၼၼ်၊ ၸိုင်ႉၼင်ႇၼၼ်	ထိုကဲ့သို့၊ ထိုအတူ၊ အဲတာလို
ပေႃးၼႆ	ဒီလိုဆိုလျှင်၊ ဒါဖြင့်လျှင်
ပေႃးၼၼ်	ဒါဖြင့်လျှင်၊ ထိုကဲ့သို့ဆိုလျှင်

လၢႆးဝႆႉမၼ်း

------ ပထမဝၵ်ႉၵျ -----။ ၶေႃႈၸၢင်ႈႁပ်း သိုပ်ႇလွင်ႈၵႂၢမ်းတုတိယ။

တူဝ်ၼႄမၼ်း–

1. ၼၢင်းၼၢင်းၼႆႉ ႁၢင်ႈလီတႄႉ၊ ၵူၺ်းၵႃႈ မၼ်းၼၢင်း သူပ်းႁၢႆႉသုတ်း။
နန်းနန်းသည် အလွန်လှပ၏၊ သို့သော်လည်း သူမ နုတ်ကြမ်း၏။

2. ၸၢႆးၸၢႆးၼႆႉ ပဵၼ်ၵူၼ်းလီၵေႃႉၼိုင်ႈ၊ ၵူၺ်းၼေႃႇ မၼ်းၵမ်ႇမေႃႇၵပ်းသိုပ်ႇ ၵူၼ်းတင်းလၢႆ။
မောင်မောင်သည် လူကောင်းတစ်ယောက်ဖြစ်၏၊ သို့ပေမဲ့(မင့်) သူများ နှင့် ဆက်ဆံရေး မလုပ်တတ်ပါ။

ႁွပ်ႈဝႃႈ – သမ်ႇပၼ်ႇထၼေႃႈၼႆႉ ပဵၼ်လႆႈဝၵ်ႉၵျ ၸဵမ်ၵထိပ်ႉပႃႇယ သမ်ႇပၼ်ႇထယဝ်ႈ။

1. ႁွပ်ႈဝႃႈ ၸၢႆးၸၢႆးၵိၼ်ၽိတ်းလႄႈ တွင်ႉမၼ်းၶိုၼ်ႈယဝ်ႈ။ (ဝၵ်ႉၵျ)
မောင်မောင်သည် အစားမှားသောကြောင့် သူဗိုက်နာရသည်။

2. ၸၢႆးၸၢႆး တွင်ႉမၼ်းၶိုၼ်ႈ၊ ႁွပ်ႈဝႃႈမၼ်းၵိၼ်မၢၵ်ႇမူင်ႈယဝ်ႈ။
မောင်မောင်သည် သရက်သီးကို စားမိသောကြောင့် သူဗိုက်နာနေ၏။

3. ၸၢႆးၸၢႆးၶဝ်ႈ မၢၵ်ႈမီးလီပဵၼ်မၼ်းတေႉယဝ်ႉ။ ႁူပ်ႈဝႃႈမၼ်းၵေႃႉသိၼ်ၵႂၢင်ႈယဝ်ႉ။
မောင်မောင်သည် သူဌေးဖြစ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်(လျှင်) သူကျောက်အရောင်းအဝယ် အောင်မြင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။
* မောင်မောင်သည် သူဌေးဖြစ်လာ၏။ သူကျောက်အရောင်းအဝယ် အောင်မြင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

ႁူပ်ႈၶႅၼ်ႇလႄႈ၊ ႁူပ်ႈၶႅၼ်ႇ ထို့ကြောင့်၊ ဒါကြောင့်

1. ၶၢင်းၶွႆႉၶဝ်ႈ ၶတ်းၸွႆႈလိၵ်ႈတေႉဝႃႈယဝ်ႉ၊ ႁူပ်ႈၶႅၼ်ႇလႄႈ ၸွင်ႇပေႃးလိူဝ်ႈ သူးထိုင်ၶိုၼ်ႈယဝ်ႉ။
မလေးနွယ်သည် စာကိုအလွန်ကြိုးစား၏၊ ထို့ကြောင့် ပထမဆုကိုရ၏။

2. ၶၢင်းၶၢင်းၶဝ်ႈ မေႃၶပ်ႉယမ်ႇ ပေႃးမေႈၵူၼ်းထဝ်ႈတေႉယဝ်ႉ။ ႁူပ်ႈၶႅၼ်ႇ ပုၼ်ႈၸွင်ႇပေႃး ၵႂၼ်ႁၵ်ႉမၼ်းၶၢင်းယဝ်ႉ။

လိူဝ်သေၶႅၼ်ႇ၊ လိူဝ်သေၶႅၼ်ႇသမ်ႉ = ၶေႃႈၵၢင်ႈၵပ်းၸိူဝ်းၶဝ်ႈ မၼ်းၶေလႂင်ႈ ၶမ်ႉၶၵ်ႉမၼ်းတိူဝ်းထိုင်ႈၶႅၼ်ႇယဝ်ႉ။

1. ၸၢႆးၸၢႆးၶဝ်ႈ လေႃးၽႆႉတေႉ လိူဝ်သေၶႅၼ်ႇ သူပ်းၵေႃႈႁၢႆႉယဝ်ႉ။
မောင်မောင်သည် လောဘအလွန်ကြီး၏။ ၎င်းအပြင် (ထို့ထက်သာမက) နုတ်လည်း အလွန်ကြမ်းတမ်း၏။

2. ၶၢင်းၶမ်းၶွႆႉၶဝ်ႈ မေႃႁၵ်ႉပေႃးမေႈတေႉ။ လိူဝ်ၶႅၼ်ႇသမ်ႉ ပဵၼ်ၵူၼ်း ၶပ်ႉယမ်ႇ ၽေႃး ၸႃး သင်ႇၶႃႈတေႉယဝ်ႉ။
မခမ်းနွယ်သည် မိဘတို့ကိုချစ်မြတ်နိုး၏။ ထို့ထက်မက ဘုရား တရား သံဃာတို့ကိုလည်း အလွန်ယုံကြည်သူဖြစ်၏။

ဝၢႆးၶႅၼ်ႇ၊ လိုၼ်းၶႅၼ်ႇ၊ ဝၢႆးသေၶႅၼ်ႇ၊ လိုၼ်းသေၶႅၼ်ႇ = သမ်ႈပၼ်ႈထၸိူဝ်းၶဝ်ႈ ၶေလႂင်ႈသိုပ်ႈၼၵ်ႉတၢမ်းၵၢၼ် တၢင်ႈၸိူဝ်းတၢင်ႈယိုင်ႈယဝ်ႉ။

1. ၸၢႆးၸၢႆး ငူႈၼၵ်ႉတၢမ်းၵၢၼ် တီႈႁူင်းၵၢၼ်။ ဝၢႆးၶႅၼ်ႇ သမ်ႉငူႈ တီႈတႃႈႁိူဝ်း။

မောင်မောင်သည် ရုံးမှာအလုပ်လုပ်၏။ ထို့နောက် သဘော်ာဆိပ်သို့ သွား၏။

2ႉ ၶၢင်းၶၢင်း ၼ်ႆတ်းၵၢၼ်ယူႇတီႈႁိူၼ်း။ ဝၢႆးၶခဵ်ႉ ၵႂႃႇတီႈတႃႇၶမ်ႉသေ လွီးၶူဝ်း။
နန်းနန်းသည် အိမ်မှာ အလုပ်လုပ်၏၊ ထို့နောက် ရေဆိပ်သို့သွား၍ အဝတ်လျှော်၏။

ၵမ်းၶခဵ်ႉ၊ ၵမ်းၶခဵ် = သမ်ႇပၶ်ႇထလိူဝ်းၶႅ်ႉ မၶ်းၶေ လွင်ႈ ၵၢၼ်ၶိုင်ႈ ယင်းတိုၵ်ႉပဵ်ၼ်ယူႇ။ သမ်ႉသိုပ်ႇၶေ လွင်ႈပိူင်တၢင်ႇလိူဝ်ႉတၢင်ႇယိုင်ႈ ပဵ်ၼ်မၼ်းသိုပ်ႇၵၶ်ယဝ်ႈ။

1ႉ ယိင်းၶမ်းၶပ်မ်ႇၶႅ်ႉ ၵွတ်ႇတီႈၵေႉပဵ်ၼ်ပီႈထၢႆးသေ ၵ်ႈယူႇ တေႃႇပေႃးၵ်ိုင် တၢၶ်ႇတၢၶ်ႇၵျေႈ ၵူၼ်းမၢၼ်ႈၶဝ် ၵမ်ႇပေႃႇမၼ်း။ တေႃႈၵျေႈ ၵေႉပဵ်ၼ်မေး ၵ်ၵ်ႉၵျေႈ ယင်းၵမ်ႇပေႃႇမၼ်းသေၵိတ်း။
ၵမ်းၶခဵ်ႉ(ၵမ်းၶခဵ်) တႃႇၶိၼ်းၵ်ူႉဝႃႈ "ၵေႃး–မၼ်းႁိူၼ်းပိူၼ်ႈသေ ၵွၼ်ယွင်ႈယူႇၶႅ်ႉ ၶဝ်ၵ်ၵ်ႉၵဝ်ၵမ်ႇလ်ႈ။ ၵွပ်ႈၶဵုႈလီႈ ၶွင်မ်ိင်ႇၶိုဝ်ႉ ၵၢၼ် ၵဝ်လီႈမၼ်းၶခဵ်ႉၼေႈ ၼ်ႆတ်းၵ်ၢင်ႈၵ်ၵ်ႉၵဝ်လူင်ယူႇ"။
မခမ်းလုံသည် အစ်ကိုဖြစ်သူ ထွန်းအား ဖက်၍ ငိုယိုနေရာ အတော်ကြာသည့်တိုင် ရွာသားများ ပေါ်မလာကြချေ။ သူ၏ချစ်ဇနီး ဖြစ်သူပင် လုံးဝပေါ်မလာချေ။
ထိုအခါ ထွန်းသည် "ဩော် သူများတကာ အိမ်လာပြီး မြှောက်ပင့်ကြတာ ငါ့ကိုချစ်လို့မဟုတ်။ ငါရလာတဲ့အသားကို ဝေစုလို ချင်လို့ ငါ့ကို ချစ်ဟန်ဆောင်ကြတာပဲ။

လိူင်ႉၶႅ်လွင်ႇ၊ ပေႃးၼ်ႆတ်းလိူင်ႉၶႅ်လွင်ႇ = ၶျေႈသမ်ႇပၶ်ႇထလိူဝ်းၶႅ်ႉ မၶ်းၶေၶျေႈၵမ်ႉဝႃႈ မၶ်းလိူဝ်ႈလ်ႈ၊ မၶ်းပဵ်ၼ်သိၶ်ႈတၢင်းမၢၶ်ႇမ်ၶ်ႈ ၶႅ်ယဝ်ႈ။

1. “ၵၢႆႈထၢႆး မွင်းတေလႆႈမေႃၶပ်ႉယမ်ၶူးသွၼ်ၵိူဝ်ႈ၊ ၶိုၼ်ႈႁူင်းႁဵၼ်းမၢၼ်ႇ, မၢၼ်ႇ,ၵိူဝ်ႈ၊ ၶတ်းၸႂ်လိၵ်ႈၵိူဝ်ႈ၊ ပေႃးထိုင်ႉၶႅၼ်ႇလွင်, မေႃသွၼ်သူ ထၼ်, တေႁၵ်ႉၵိူဝ်ႈ”။
“မောင်မောင် မင်း ဆရာကို ရိုသေရမည်၊ ကျောင်းမှန်မှန်တက်ရမည်၊ စာကြိုးစားရမည် သို့မှသာ မင်းတို့ဆရာက မင်းကိုချစ်မည်”။

2. ၸိူဝ်းႁဝ်းႁႃး တေလႆႈၶတ်းၸႂ်လိၵ်ႈယဝ်ႈ၊ ပေႃးထိုင်ႉၶႅၼ်ႇလွင်, တႃႇတေ ၵွင်ႉလိၵ်ႈၶႅၼ်ႉ ထၼ်,တေတမ်းၸႂ်ယဝ်ႈ။
ကျွန်ုပ်တို့ စာကြိုးစားရမည်၊ ထိုသို့ကြိုးစားမှသာလျှင် စာမေးပွဲအောင် ဖို့ရာ စိတ်ချရမည်။

3. ၵဝ်ၶႃႈႁွမ်ငိုၼ်းဝႆႉ ပုၼ်ႈတႃႇတေသိုဝ်ႉၵႃး ၵူႈလိူၼ်လိူၼ်ယဝ်ႈ။ ပေႃးႁဵတ်း ထိုင်ႉၶႅၼ်ႇလွင်, ထၼ်,တေသိုဝ်ႉလႆႈၵႃးယဝ်ႈ။
ကျွန်တော်သည် ကားဝယ်ရန်အတွက် လစဉ်ငွေစုပါ၏။ သို့မှသာလျှင် (ဒီလိုလုပ်မှသာလျှင်) ကားဝယ်နိုင်မည်။

တေႃႈၶင်ႇ,ၶႅၼ်ႇ၊ တေႃ,ၶင်ႇ,ၶႅၼ်ႉ = ၶေႃႈသမ်,ပၼ်ႇ,ထၸိူဝ်းၶႄႉ မၼ်း ၶႄ လွင်ႈဝႃႈ မၼ်းမိူၼ်ၵၼ်ယဝ်ႈ။

1. ၵၢင်လိၼ်ၸိူဝ်းၶႄႉ ပၼ်ၵူၼ်းၵေႃႉလီမႃး ပုၼ်ႈတႃႇပေႃႈမႄႈ ၵဝ်ၶႃႈယဝ်ႈ။ တေႃႈၶင်ႇ,ၶႅၼ်ႇ(ၶႅၼ်ႉ) ပုၼ်ႈတႃႇၵဝ်ၶႃႈၵေႃႈ တေပၼ် ၵူၼ်းၵေႃႉလီ ယူႇ,ယဝ်ႈ။
ဒီရှုံ့တွေဟာ ကျွန်တော်၏ မိဘအတွက် မိတ်ဆွေကောင်းဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ထို့အတူ ကျွန်တော်အတွက်လဲ မိတ်ဆွေကောင်းပဲဖြစ်မှာဘဲ။

ပေႃးၶႄ ပေႃးၶႅၼ်ႇ = ၶေႃႈသမ်,ပၼ်ႇ,ထၸိူဝ်းၶႄႉ မၼ်းၶေလွင်ႈ တႃႇ,သိုပ်ႇ,ၼႅတ်း ၼႂ်းမၼ်းထုၵ်ႇ,ၶႅၼ်ႉယဝ်ႈ။

1. ထၢႆးထၢႆးၵမ်,ယူႇ,လီ၊ ပေႃးၶႅၼ်ႇ(ပေႃးၶႄ) ၼႂ်ႇ,ၸွင်ႉမေႃယႃမၢႆးလႄႈ။
မောင်မောင်နေမကောင်းပါ။ ဒီလိုဆိုရင် ဆရာဝန်သွားခေါ်ပါ။

2. “ၶေႃင်းၶမ်းၶႂ်ႇ ၵမ်ႇတၼ်း၊ ပေႃးၶႅၼ် ႁႂ်ႈလႆးလႆးၵူႈၸလႄႈ”။
“မခမ်းနွယ်မအားပါ။ ဒါဖြင့်ရင် မောင်မောင်ကို သွားခိုင်းပါ”။

3. “ႁဝ်းၶႃႈ ယင်းၵမ်ႇပႆႇၵိၼ်ၶဝ်ႈ၊ ပေႃးၼႆ ႁဝ်းၶႃႈ တေႁဵတ်းသင် တေႃႈလႅဝ်”။
“ကျွန်တော်တို့ ထမင်းမစားကြသေးပါ။ ဒါဖြင့် အခု ကျွန်တော်တို့ ဘာလုပ်မလဲ”။

တွၼ်ႈၵၼ်သီႇ

ၵိၼ်၊ ၼူႇ၊ ပႆ၊ မီး လၵူႇ ၵၼ်ပိၼ်တၢင်းႁဵတ်းသၢင်ႈ၊ ၵၼ်ႁိင်းၶႂင် ၵတ်ႉတႃးၼႆႉ ႁွင်ႉဝႃႈ ၵိရိယႃႇယဝ်ႈ။ လွမ်းၼင်ႇ ယၢမ်းၵႃႇလ မီးသၢမ်ယိူင်ႈ ၼၼ်ႉ ၵိရိယႃႇၼႆၵေႃႈ မီးၵႃႇလသၢမ်ယိူင်ႈယဝ်ႈ။ လွမ်းၼင်ႇ ၶေႃမ်ႇၵေႇ၊ ၶေႃမ်ႇ(ၵတ်ႉတႃး)ၶမ်ၼၼ်ႉ ၵိရိယႃႇၼႆၵေႃႈ မီးဝလၼ်းၵေႇ၊ ဝလၼ်းၶမ် ၼႆ သွင်ယိူင်ႈယဝ်ႈ။

ယၢမ်းၵႃႇလသၢမ်ယိူင်ႈ

1. ပတ်ႉၸုပၼ်ႇၵႃႇလ = ၵႃႇလၶၢဝ်းယၢမ်း တိုၵ်ႉပိၼ်
2. ဢတီႇတၵႃႇလ = ၵႃႇလၶၢဝ်းယၢမ်း မိူဝ်ႈပိၼ်ပူၼ်ႉမႃး
3. ဢၼႃႇၵတၵႃႇလ = ၵႃႇလၶၢဝ်းယၢမ်း တေပိၼ်မိူဝ်းၼႃႈ

ၵိရိယႃႇပတ်ႉၸုပၼ်ႇၼႄ = ၵိရိယႃႇ ဢၼ်မွၵ်ႇလိၵ်ႈၶႆႈၶေႃၵႅဝ်ၼ် မိူဝ်ႈၽွင်းတိုၵ်ႉႁဵတ်းတိုၵ်ႉသၢင်ႈယူႇၼၼ်ႉ ႁွင်ႉဝႃႈ ၵိရိယႃႇပတ်ႉၸုပၼ်ႇၼႄယဝ်ႈ။

<u>တူဝ်ၶေမၼ်း</u>

1. ၵႂႆႈလႆးၼႆႉ ယင်းတိုၵ်ႉ တႅမ်ႈလိၵ်ႈယူႇ။
မောင်မောင်သည် စာကို ရေးနေ၏။

2. ၶေႃင်းလၢမ်ၼႆႉ ႁွင်ႉၵႂၢမ်းသေ ၾွၼ်ႈလူင်ယူႇ။
နန်းစံသည် သီချင်းဆိုပြီး ကနေ၏။

3. မူဝ်;ခဲ. ကူ;ၛဝ်း ဂ့ု, တီ;လွင်းခခဲ,တဝခ်,ကော့;။
ယနေ့ ကျွန်တော်တို့ အဖေသည် နန္ဒဝန်ကျောင်းသို့ သွား၏။

ခ့်းတူခ့်;ဂ့ၢမ်းလိူဝ်းခခဲ. “ယင်းတိုဂ်.တိမ်;–ဂ့;လူင်ယူ,–ဂ့ု,”ကာခ် ပ်ခ်ဂိရိယာ,လိူဝ်းခဲ. ဂွပ်;မခ်းခိ;ဓခမွဂ်,လိင်; မူဝ်;ယာမ်းတိုဂ်.ပ်ခ်ယူ,ဓလေ; ၷင်.ဝ့; ဂိရိယာ,ပတ်.လုပ်.ပခ်,ခယေဝ်;။ ဂိရိယာ,ခဲ. မခ်းပ်ခ်ယူ, ခ့်း ဂ့,လလို ကာခ်ဝ့;ခဲ. မၢင်ပွဂ်;ကမ်,ထၢင်;တိပ်းတတ်းလိ;သေတ.ဂ့; တူလ်း ဓေ;သမ်,ပခ်,ထ ကာခ်ဓခမူဝ်;ယာမ်း (ဂိရိယာ,ဝိသေ,သခဓခဓေဝ်းယာမ်း) သေ တိပ်းတတ်းလိ;ယူ,ယဝ်;။

<u>တူဝ်ဓခမခ်းလမ်း</u>

1. မူဝ်;ခဲ. ကါ;လါးၛ်တ်းဂ့ခ် တီ;သူခ်ခ့်းထူခ်,။
2. မူဝ်;ဝ့း လါးကွခ်, ၛ်တ်းဂ့ခ် တီ;ရှူခ်း။
3. မူဝ်;ခဲ. ပူခ်.မူ;မူဝ်;သွင်မူင်း လါးလါး တိမ်;လိဂ်; တီ;ရှူင်းၛ်ခ်း။

ၛ်တ်းဂ့ခ်၊ တိမ်;လိဂ်; ဓေ;ဂိရိယာ,လိူဝ်းခဲ. မခ်းပ်ခ်ယူ,။ ခ့်း ဂ့,လလိုခဲ ကမ်,ထၢင်,လိင်;။ မူဝ်;လို့တူလ်း ဂိရိယာ,ဝိသေ,သခ ဓခဓေဝ်း မခ်း သေယဝ်.လွင်, လင်,ရှူ.လိင်;လိ; တိပ်းတတ်းလိ; မခ်းပ်ခ်ခ့်းဂ့,လ လို့ခဲယဝ်;။ “မူဝ်;ဝ့း–မူဝ်;ခဲ.”လိူဝ်းခဲ. ပ်ခ်ဂိရိယာ,ဝိသေ,သခ ဓခဓေဝ်း ယာမ်းယဝ်;။

ယူ, = ဓေ;ခဲ. ပေ့းယင်းယူ,လပ်း ဃါ,လင်ဂိရိယာ,ခဲ. မခ်းလိင်;ဓခ ခ့်းဂ့,လပတ်.လုပခ်,ယဝ်;။

ယင်းတိုဂ်.–တိုဂ်. = သွင်ဓေ;ခဲ. ပေ့းယူ,လပ်း ဃါ,ခဓေ;ဂိရိယာ,ခဲ ဓေ;ဂိရိယာ,ခခဲ. မခ်းလိင်;ဓခခ့်းဂ့,လ ပတ်.လုပခ်,ယဝ်;။ ဂိရိယာ,ခဲ. သင်မခ်းလိင်;ဓခ ၛ်မ်းၷမ်း ပတ်.လုပခ်,ယူ,လိုင် တေ လိ;မဂ်းမါဝ့; ပ်ခ်ဂိရိယာ, ပတ်.လုပခ်ခယေဝ်;။

ဃါ,မၢခ်; = “စားသည်၊ သွားသည်၊ လျှောက်သည်၊ အိပ်သည်၊ လုပ်သည်၊ ရေးသည်” လဂ့ု, ကာခ်ပ်ခ်ဂိရိယာ, ဓေ ဓေ ခဲ.လို။

“စားနေသည်၊ သွားနေသည်၊ လျှောက်နေသည်၊ အိပ်နေသည်၊ လုပ်နေသည်၊ ရေးနေသည်” ၸၢႆႇ ၵၢၼ်ပႄးမႃး “နေ” ၼႆႉလႆႈ။

“အလုပ် လုပ်၏၊ စာရေး၏၊ ရေသောက်၏၊ အိပ်၏၊ ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၏” ၵိုဝ်ႈၼႆႉလႆႈ ပိၼ်ယူႇ ၶင်ႈပတ်ႉလူပၼ်ႇယဝ်ႈ။

တူဝ်ၼႄမၼ်းလမ်း

၁။ မောင်မောင်သည် မုန့်ကို စား၏။
၂။ မိန်းကလေးသည် ကျောင်းသို့ သွားသည်။
၃။ အဖေသည် မနက်တိုင်း လမ်းလျှောက်သည်။
၄။ ကျွန်တော်သည် ည ၉-နာရီ အချိန်မှန် အိပ်၏။
၅။ ကျွန်တော်အစ်ကိုသည် ရုံးမှာ အလုပ် လုပ်သည်။
၆။ အစ်မသည် အိမ်သို့ မာကြောင်းသာကြောင်း စာကို ရေးနေ၏။
၇။ ယခုအချိန်မှာ ကျွန်တော် အမေအိမ်မှာ ထမင်း ချက်နေ၏။
၈။ ကျွန်တော်၏ နှမလေးသည် အခန်းထဲမှာ အိပ်နေ၏။

ၵိရိယႃႇ ၵၢတီႇတၢၵႃႇလ

ၵိရိယႃႇ ၵၢၼ်မွၵ်ႇထိင်ႈၶႆးၼၶ ၶင်ႈမိူဝ်ႈပဵၼ်ပူၼ်ႉမႃးၶၼ်ႉ ႁွင်ႉဝႃႈ ၵိရိယႃႇၵၢတီႇတယဝ်ႈ။

တူဝ်ၼႄမၼ်းလမ်း

1. ထႃးထႃး ၵိၼ်ၶဝ်ႈ မႃးယဝ်ႉယဝ်ႈ။
မောင်မောင်သည် ထမင်းစားခဲ့၏။
2. ထႃးထႃး ၵိၼ်ၶဝ်ႈ ယဝ်ႉယဝ်ႈ။
3. ၶၢင်းထၢမ်ႁွမ် ၵႂႃႇႁူင်းႁဵၼ်း ယဝ်ႉယဝ်ႈ။
နန်းစံဟွမ်သည် ကျောင်းသို့ သွားခဲ့ပြီ။
4. ၼမႈႁဝ်း ပေႃးၵိၼ်ၶဝ်ႈယဝ်ႉယဝ်ႈ။
တို့အမေ ထမင်းစားပြီးခဲ့ပြီ။
5. မိူဝ်ႈၼႆႉယၢမ်းၵၢင်ၶင် 7–မူင်း ထႃးထႃး ပေႃးၵႂႃႇထိၶႄႈ တီႈၶႄႈႁွင်းမႃး ယဝ်ႉယဝ်ႈ။

မောင်မောင်သည် ယနေ့နံက်၇-နာရီအချိန်တွင် ကုန်းမြင့်က လယ်ယာကို ထွန်ပြီးခဲ့လေပြီ။

တႃႇႁႂ်ႉႁူႉလိၵ်ႉဝႃႉ ပိၼ်ၵႃတီႇတႃ

ၼႂ်းၽႄႇသႃႇတႆးၼႆႈ မီးဝႆႈ ၶေႃႉလီႈၸွမ်း တႃႇႁႂ်ႉႁူႉပိၼ်ၼႂ်း ၵတိတ်ႈ ယဝ်ႉ။ လိူဝ်းၼၶၼ်ႈလမ်ႈ ပိၼ် **"ပေႃး၊ မႃး၊ ယဝ်ႈယဝ်ႉ"** သၢမ်ၵၼ်ၼႆႈယဝ်ႉ။ လွမ်းၼၼ်ႇဝၵ်ႈၵျ ၵၼ်တၢမ်ႉဝႆႈ တၢင်းၼိူဝ်ၼၼ်ႈ **"ပေႃး"** ၶေႃႉၼႆႈ ယူႇတီႉ ၽႆႇၼေႃႉဂိရိယႃႇသေ ၵ်တ်းၼႂ်ႉပွင်ႇလိၵ်ႉႁူႇ ၽႆႇၵတီႇတရႇလယဝ်ႉ။ **"မႃး"** **"ယဝ်ႈယဝ်ႉ"** ၼႆႈၸတႈလမ်ႈ ယူႇၽႆႇလင် ဂိရိယႃႇ၊ ၵမ်ႇၼၼ် ယူႇၽေႃတ်ႇ ဂိရိယႃႇသေ ပိၼ်ၶေႃႉလိၵ်ႉၸၼ ၽႆႇမိူဝ်ႉၵတီႇတယဝ်ႉ။

<u>တူဝ်ၸၼမၼ်းလမ်း</u>

1။ ၵႆႉလႆး ပေႃးၵ်တ်းၵၢၼ်ယဝ်ႉ။
2။ ၵႆႉလႆး ၵ်တ်းၵၢၼ်မႃးယဝ်ႈယဝ်ႉ။
3။ ၵႆႉလႆး ၵ်တ်းမႃးၵၢၼ်ယဝ်ႉ။
4။ ၵႆႉလႆး ပေႃးၵ်တ်းၵၢၼ်မႃးယဝ်ႈယဝ်ႉ။
5။ ၵႆႉလႆး ဂိၼ်ၶဝ်ႉယဝ်ႈယဝ်ႉ။
6။ ၵႆႉလႆး ပေႃးဂိၼ်ၶဝ်ႉယဝ်ႈယဝ်ႉ။
7။ ၵႆႉလႆး ပေႃးဂိၼ်ၶဝ်ႉယဝ်ႈ။

တူၼ်ႉႁၢမ်းပႃႉၼိူဝ်ၼၼ်ႈ လုၵ်ႈမႆႇ(1) တေႃႇမႆႇ(4)ၼႆႈ ၶေႃႉပွင်ႇမၼ်း မိူၼ်ၵၼ်ႁူလ်း။ လႆးတၢမ်ႉမၼ်းၸတႈ ႁၢမ်ႈပိၵ်ႇၵၼ်ၵိတ်းၼိူင်ႉ။ ႁူလ်းဝႃႉ ၵထိပ်ႈပႃႇယ ၶေႃႉပွင်ႇမၼ်းၸတႈ မၼ်းမိူၼ်ၵၼ်သေ လိၵ်ႉၸၼ ၼႂ်းၵတီႇတရႇလယဝ်ႉ။

မြန်မာလို - ၽႆႇမၢၼ်ႉ

အတိတ်ကြိယာဝိဘတ်များ။ ။ **"ခဲ့၏၊ ခဲ့သည်(ခဲ့တယ်)၊ ခဲ့လေပြီ"** လိူဝ်းၼႆႈ ပိၼ်ဝိၽတ်ႈ ၵၼ်လီႈမွၵ်ႇၸၼ ၵတီႇတရႇလ မိူဝ်ႉပူၼ်ႈမႃးယဝ်ႉ။ (ကြိယာ+ဝိဘတ်)။

၁။ မောင်လှသည် မနေ့က ရွှေတိဂုံစေတီသို့ သွားခဲ့သည်။
ၸၢႆးလှႃႉၶဝ်ႈ ၵႂႃႇတီႈသူလၢႆႇတဵင်ႇမႃး မိူဝ်ႈဝႃး။
၂။ စာအုပ်သည် မနက်က စားပွဲပေါ်မှာ ရှိခဲ့၏။
ပပ်ႉလိၵ်ႈၶဝ်ႈ မီးဝႆႉတီႈၶိုင်ပိူင် မိူဝ်ႈၵၢင်ၶိုၼ်ၵေႃႈ။
၃။ ဦးထွန်းစိန်သည် မနှစ်က ဤရွာ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ခဲ့၏။
ၶိင်းထုၼ်းၸိင်ႇၶဝ်ႈ မိူဝ်ႈပီးပူၼ်ႉမႃး မၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉၵထမႃး မၢၼ်ႈၼႆႉ
ၵေႃႈ။

ၵိရိယႃႇၵၢၼ်ႁေႇၵတၢႇလ

ၵိရိယႃႇ ၵၢၼ်မွၵ်ႇၸိူင်ႉၶိုးၼေ မိူဝ်းၶႂႃႉတေပဵၼ်ၶိုၼ်ႉ ႁွင်ႉဝႃႈ ၵိရိယႃႇၵၢၼ်ႁေႇၵတေယဝ်ႉ။ ၵၢၼ်ပႆႇထိုင် ၽွင်းႁဵတ်း၊ လၢတ်ႈ၊ ၵိၼ် ၸႂ်ႇ ၵၢၼ်လၢတ်ႈၼေထေႃႈၵွၼ်တၢင်းၶဝ်ႈ ႁွင်ႉဝႃႈ ၵၢၼ်ႁေႇၵတေယဝ်ႉ။

"**တေ**" ၶႅၼ်းၶဝ်ႈ ယူႇလပ်းၽိူဝ်ႇၶႃႈၵိရိယႃႇသေ ၶႅၼ်းၵိရိယႃႇ ၵၢၼ်ပႃး "**တေ**"ၽိူဝ်ႇၶႃႈၶဝ်ႈ မၼ်းပိုတ်ႇၸိူင်ႉၼေ မိူဝ်ႈၵၢၼ်ႁေႇၵတေ ၶၢဝ်းမိူဝ်းၶႃႈ ယဝ်ႉ။

တေၵႂႃႇယဝ်ႉ။ သွားမည်။	တေၵွၼ်ၵႂႃႇယဝ်ႉ။ သွားကြလိမ့်မည်။
တေမႃးယဝ်ႉ။ လာလိမ့်မည်။	တေၵွၼ်မႃးယဝ်ႉ။ လာကြလိမ့်မည်။
တေႁဵတ်းယဝ်ႉ။ လုပ်လိမ့်မည်။	တေၵွၼ်ႁဵတ်းယဝ်ႉ။ လုပ်ကြလိမ့်မည်။
တေႁႃယူႇ။ ရှာပါအုံး။	တေၵွၼ်ႁႃယူႇ။ ရှာဖွေကြပါကုန်အုံး။

1. မိူဝ်ႈၽုၵ်ႈမႃး ၼမ်ႉႁဝ်း တေၵႂႃႇ လႃႈသိဝ်ႈၵိူဝ်ႈ။
မနက်ဖြန် တို့အမေ လားရှိုးသို့ သွားမည်။
2. မိူဝ်ႈၶဝ်ႈၵၢင်ဝၼ်းၶိုင်ႈမွင်း ၸိူဝ်းႁဝ်း တေၵွၼ်ၵႂႃႇ တီႈၸွင်း ၶၼ်ႇ တဝၼ်ႇၵိူဝ်ႈ။

ကျွန်တော်တို့သည် ယနေ့ နေ့လည် ၁-နာရီအချိန်မှာ နန္ဒဝန်ကျောင်းသို့ သွားကြမည်။

3ႉ မိုးတေကွင်,လိဂ်ႈယူ,။
မင်းစာမေးပွဲ အောင်လိမ့်မည်။

4ႉ မိူဝ်ႈၽူဂ်ႈမျး ၽူခ်တေတူဂ်းယူ,။
မနက်ဖြန် မိုးရွာအံ့။

5ႉ ခုခ်ထါ်းသီ,ထာတ်ႈခ်ႇ တဂ်းတေပ်ခ်ဖြေးကမ်,ၡာင်ႉ။
သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား ဘုရားဧကန်ဖြစ်လတ္တံ့။

မြန်မာလို အနာဂတ်ဝိဘတ်။ ။ **“မည်၊ မယ်၊ လိမ့်မည်၊ လိမ့်မယ်၊ မလို့၊ အံ့၊ လတ္တံ့.”** ထိူဝ်ႈခ်ႇ ပ်ခ်ဝိၽတ်ႉကချေ,ဂတ ကခ်ယူ, ဂပ်းဂိရိယျ,ယဝ်ႈ။ (ကြိယာ+ဝိဘတ်)။ ဝဂ်ႉဂျတူဝ်ဧခမေခ်း ပေးမီးဝ်ႉ တာင်း ခိူဝ်ယဝ်ႈ။

ဝလာခ်း – ကေ,၊ ခမ်

ဂိရိယျ,ခ်ႇ ထွမ်းခင်,ဂတ်ႉတး ကေ,၊ ခမ်ခခ်ႉ တေလိႈဝ်ႉမိူခ် ဂခ် ခိုင်ႈဂခ် ထွမ်းခေါမ်,ယဝ်ႈ။ ပေးတူလ်းခေါမ်, တင်းဂိရိယျ, ခ်ုးဝဂ်ႉဂျ ထိုင် ဂိရိယျ,ခခ်ႉ မခ်းထိ်င်ႈဧခ ကခ်ကေ,ၡိူဝ်၊ ကခ်ခမ်ၡိူဝ်ခ်ႇ တေ လိႈဝ်ႉ တိ်ဂ်,တိ်ဂ်,လိ်င်းလိ်င်းယဝ်ႈ။ ဂွပ်ႈခခ်ႉ ဂိရိယျ,ခ်ႇ မီးဝ်ႉ “ဝလာခ်းကေ, = ခ်ီးဧခကခ်ကေ, ဧလႈ ဝလာခ်းခမ် = ခ်ီးဧခ ကခ်ခမ်” ခ်ႇ မီးသွင်ယိူင်ႈယဝ်ႈ။

ဝလာခ်းကေ,	**ဝလာခ်းခမ်**
ဂိခ်	ကွခ်ဂိခ်
ဥျ,	ကွခ်ဥျ,
ခငွခ်း	ကွခ်ခငွခ်း
ဂျႈဝိ်ခ်	ကွခ်ဂျႈဝိ်ခ်
ၡေျႈ	ကွခ်ၡေျႈ
ၡိ်တ်းဂါခ်	ကွခ်ၡိ်တ်းဂါခ်

လၢတ်ႈ	ၵွၼ်လၢတ်ႈ
ႁွင်ႉ	ၵွၼ်ႁွင်ႉ
ၵၢပ်ႇ	ၵွၼ်ၵၢပ်ႇ။

ပုၼ်ႈတႃႇၵတ်ႉတႃးၶႄႉလိူဝ် ၵၢၼ်ၵေႃႈၼႆႉ ၵိရိယႃႇမၼ်း တေလႆႈဝႆႉ ဝထၼ်းၵေႃႈယဝ်ႈ။ ပုၼ်ႈတႃႇၵတ်ႉတႃးၼမ်ႉ ၵိရိယႃႇမၼ်းၵေႃႈ တေလႆႈၵၢဝ်း ဝထၼ်း ၵၢၼ်ၼမ်ႉသေ ထႅင်ႈၼိုင်ႈယဝ်ႈ။

တူဝ်ယၢင်ႇ ဝၵ်ႉၵျမၼ်း

1. ၵႆႈထႆးၼႆႉ ၵိၼ်ၶဝ်ႈ တီႈထွင်း။
2. ၼေႃင်းၼေႃင်း ၵူၺ်ႇ တီႈႁူင်းႁဵၼ်း။
3. ထႆးၵွၼ်ႇ ၼွၼ်းယူႇ တီႈၼိူင်းႁွင်ႉ။
4. ၼေႃင်းသႅင်ၵေႃး ၵူၺ်ႉဝႅၼ် တီႈၼေႃးႁိူၼ်း။
5. ထႆးထႆး ၸူးၵူး ၵူၺ်ႉတီႈၵၢတ်ႉ။

ဝထၼ်းၼမ်ႉ

1. ထဝ်ႈၼေႃးၶဝ်ၼႆႉ ၵွၼ်ၵႂၢမ်းၵၢၼ်ယူႇ တီႈၼိူင်းၼေႃး။
2. ၼေႃင်းလိူင်းၶဝ်ၼႆႉ ၵွၼ်ၵူးဝႅၼ်ယူႇ တီႈၼူဝ်ၼိူင်ႉလိူင်း။
3. လူဝ်းၸဝ်း ၵွၼ်လၢတ်ႈဝူး တီႈမၼ်းၵူဝ်ႈ။
4. လူဝ်းသူ ၵွၼ်ႁွင်ႉပၢဝ်ႇယူႇၵႂၢမ်းသင်။
5. လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၶဝ် ၵွၼ်ၵၢပ်ႇၼမ်ႉယူႇ တီႈၼိူင်းၼွင်။

တီႈတွင်း = ၾၢႆႇၼေႃးၵိရိယႃႇၼၼ်ႉ ပေႃးၵဝ် "ၵွၼ်"ၼေႃႈၼႆႉ ၵပ်းသႂ်ႇ, လိူင် ပဵၼ်ၵူႇၵိရိယႃႇဝထၼ်းၼမ်ႉ ၼိူင်းၾႄႇသႃႇၾၢႆႇတီးယဝ်ႈ။

မြန်မာလို - ၾၢႆႇမၢၼ်ႈ

ပေႃးပဵၼ်ၵိရိယႃႇဝထၼ်းၵေႃႈလိူင် မီးၵိရိယႃႇၼေႃၼေႃ မူၼ်လိူင်ႉၼႅင်ႇ ၾၢႆႇတီးယဝ်ႈ။ ပေႃးပဵၼ်ႈၶိူင်ႈပဵၼ် ၵိရိယႃႇဝထၼ်းၼမ်ႉလိူင် ၵဝ် "ကြ၊ ကြကုန်၊ ကုန်ကြ" ၼိူင်းသၢမ်တူဝ်ၼႆႉ သေတူဝ်တူဝ် ၵပ်းထပ်းၾၢႆႇလင်ၵိရိယႃႇၵူႇသေ ထႅမ်ႈ၊ လၢတ်ႈယဝ်ႈ။

တူဝ်ၶေမေၶၼ်းၸမ်း

၁။ မောင်ဘသည် ကျောင်းသားတစ်ယောက် ဖြစ်၏။
၂။ သူသည် ကျောင်းမှန်မှန် တက်၏။
၃။ စာကိုလည်း ကြိုးစား ကျက်၏။
၄။ ထို့ကြောင့် သူ အလွန်တော်သူ ဖြစ်၏။
၅။ အတန်းပိုင် ဆရာမလည်း သူ့ကို ချစ်၏။

ဝၸၼ်းၶမေ်

၁။ မောင်ဘနှင့် မောင်လှတို့သည် ကျောင်းသားများ ဖြစ်ကြ၏။
၂။ သူတို့သည် ကျောင်းမှန်မှန် တက်ကြ၏။
၃။ စာကိုလည်း ကြိုးစား ကျက်ကြ၏။
၄။ ထို့ကြောင့် သူတို့သည် စာအလွန်တော်သူများ ဖြစ်ကြ၏။
၅။ ကျောင်းဆရာ ဆရာမတို့က သူတို့နှစ်ယောက်ကို အလွန်ချစ်ကြ၏။

ၶေႃးထတ်းသၢင်

ၶွင်းသဢေ့ဝၵ်ႂမ်းလၢတ်ႈတႆးၶဵ ၵမ်ႈၶမေ် ၵိရိယႃ့ၶဵ မၶၼ်းထိူင်ႈၶေ ၵၢၼ်ၵေႃ့ၵျူဝ်၊ ၵၢၼ်ၶမေ်ၵျူဝ်ၶဵ မၶၼ်းၵမ်ႇပိူၵ်ႇၵၶၼ်။ မူဝ်ႈလွႆငွၵ်းတူလွၼ်း ၶေႃး ၵဝ်တ်ႉတႃး “ၶမေ်၊ ၵေႃ့”ယဝ်ႉ ၸင်ႇတေႃ့ႁူႉ။ ႁွပ်ႈဝႃး ၵမ်ႇလွႆႉတိုဝ်း၊ ၵမ်ႇ ၵဝ်ၶေႃး “ၵွၶၼ်” ၶဵ သွႆႇၸပ်းၵိရိယႃ့ယဝ်ႈ။ ၶွင်းတူဝ်ၶေဝၵ်ႉၵျ ၽေႃႇပႃး ၶူဝ်ၶဵၼ် “ၵွၶၼ်ပိၼ်လုၵ်ႈၵျၼ်း”ၶဵ ၵမ်းလိဝ်ယဝ်ႈ။ ၶင်ႇၵျူဝ်ပေႃးတေ ပိၼ် လိၵ်ႈလႆး ၵၢၼ်ထိူင်ႈၶေလႆႈ “ပိၼ်ဝၸၼ်းၵေႃ့၊ ဝၸၼ်းၶမေ်” တိူၵ်ႇ တိူၵ်ႇလိူင်းလိူင်းၶၶေ ၵဝ်ၸဝ်ႈၽူႈႁၵ်ႉလိၵ်ႈႁဝ်းၶဝ် ထတ်းသၢင်သေ လွႆႉ တိုဝ်းၵျူႇႁူလွၼ်းယဝ်ႈ။

ၵိရိယႃဝိသေသၼ – ၶေႃးႁၢင်ႈၶိူင်ႈၵိရိယႃ့

ၶေႃးၵၢၼ်မေပိုတ်ႇၵိရိယႃ့ ၵျွင်ႈပေႃးထၢင်ႇထိူင်ႈမႃး ၵမ်ႇၶၶေ ၶေႃး ၵၢၼ်ၵျတ်းၵျွင်ႈၵိရိယႃ့ မိးၵျိူင်းယွႆႇမႃးၶၶေ ႁွင်ႉဝႃး ၵိရိယႃ့ဝိသေႇသၼ ၶေႃး ႁၢင်ႈၶိူင်ႈၵိရိယႃ့ယဝ်ႈ။

လၢႆးတႅမ်ႈၵိရိယႃႇ ဝိသေႇသၼ သွင်လၢႆး

1. ၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼ ယူႇၼႂ်ႇၶေႃႈ ၵိရိယႃႇ။
2. ၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼ ယူႇၼႂ်ႇလင်ၵိရိယႃႇ။

လၢႆးတႅမ်ႈမၢႆၶိုင်ႈ

မီး – သေၸလႈ + ၵိရိယႃႇ

ၵႂၢမ်း – သေၸလႈ + ၵိရိယႃႇ

<u>တူဝ်ၸၼမၢၼ်ႈၵမ်း</u>

1. ထၢႆးသၢင်ႇပၢင်ႇၼၼ်ႉ မီးတၢင်းၵႂ်ႉသေၸလႈ + ၵႅတ်းၵၢၼ်ယူႇ။
2. ထၢႆးသၢင်ႇၼမ်းၼၼ်ႉ ၵႂၢမ်းတၢင်းၽၢင်းသေၸလႈ + ၵိၼ်ၶဝ်ႈယူႇ။
3. လုင်းသၢမ်ၼၼ်ႉ ၶၢၼ်ႉၵူဝ်လူဝ်သေၸလႈ + ၵႅတ်းၵၢၼ်ယူႇ။
4. ၼၢင်းသႅင်မွၼ်းၼၼ်ႉ ပုၼ်းထွႆပုၼ်းၶေႃးသေၸလႈ + ၵၢၼ်ႇလိၵ်ႈယူႇ။

သပ်းလႅင်း = "ၵၢၼ်ႇလိၵ်ႈ" ၶေႃႈၵိရိယႃႇတၢင်းတူင်ႉၼိုင် ၶွင်ၼၢင်းသႅင်မွၼ်းၼၼ်ႉ မၼ်းပဵၼ်ၵိူဝ်ဝႆႉ ၵၢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ "ပုၼ်းထွႆပုၼ်းၶေႃးသေၸလႈ" ၶေႃႈၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼၼၼ်ႉ ပိူင်းပၼ် ထႅမ်ၵႅင်းပၼ်ၸလႈ "ၵၢၼ်ႇလိၵ်ႈ" ၶေႃႈၵိရိယႃႇၼၼ်ႉ ထၢင်ႇထႅင်ႈမုၼ်းယဝ်ႈ၊ မီးၵႅင်းယွႆႉမုၼ်းယဝ်ႈ။ ၵွပ်ႈၼၼ် ၵႃႈပဵၼ် ၶေႃႈၵၢၼ်ထၢင်ႈမေပိုတ်ႇထႅင်ႈ ထႅင်ႈၵႅင်း ၵိူႈၵိရိယႃႇ ၼၵ်းတူဝ်းမုၼ်းၼၼ်ႉ ၵွင်ႉဝႃႈ ၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼယဝ်ႈ။

တီႈတွင်း = ၶေႃႈၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼ ၵၢၼ်ယူႇၼႂ်ႇၶေႃႈၵိရိယႃႇၼၼ်ႉ ပေႃးယင်းဝႃႈ ၼႂ်ႇလင်ၵိရိယႃႇလွင်ႇ၊ ၵိရိယႃႇၼၢမ်ႇလွင်ႇ ပုၼ်းထပ်းမုၼ်း "သေၸလႈ" ၶေႃႈၼၼ်ႉၼၼ် တေလႆႈမၵ်းမၢႆဝႃႈ ပဵၼ်ၶေႃႈၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼယဝ်ႈ။

လၢႆးတႅမ်ႈ ၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼ မၢႆသွင်

လၢႆးတႅမ်ႈမၢႆသွင်ၵမ်း တီႈၶေႃႈၼႄႇမဝိသေႇသၼၼၼ်ႉ ၵႂၢမ်းၵႅတ်း ပဵၼ်သွင်တူဝ်သွၼ်ႉၵၼ်ၵူႇသေ တႅမ်ႈလၢတ်ႈယဝ်ႈ။ ၵမ်ႇၼၼ် ၵိရိယႃႇ+ဝႃႈ

+ ၼႃႇမဝိသေသၼ ဝႆႉၼႃႈ လႆႈယဝ်ႈ။ ၶေႃႈၵိရိယႃႇဝိသေသၼ ထိူဝ်း ၼႆႉထမ်း လႆႈဝႆႉၽၢႆႇလင်ၵိရိယႃႇယဝ်ႈ။

ၵိရိယႃႇ	+	ၼႃႇမဝိသေသၼ
ၵႂႃႇ	+	ၽႂ်းၽႂ်း
လၢတ်ႈ	+	လွႆးလွႆး
တႅမ်ႈ	+	ၶႅမ်ႉၶႅမ်ႉ
ၵႃႈ	+	ထိူင်းထိူင်း
မတ်ႉ	+	ၵုမ်းၵုမ်း

ၵိရိယႃႇ	+	ဝိသေသၼ
ၵႂႃႇ	+	ၽႂ်းဝႃႈၽႂ်းယဝ်ႈ။
လၢတ်ႈ	+	ၶႅမ်ႉဝႃႈၶႅမ်ႉယဝ်ႈ။
ၵိၼ်	+	ဝၢၼ်ဝႃႈဝၢၼ်ယဝ်ႈ။
ႁဵတ်း	+	ထိူင်းဝႃႈထိူင်းယဝ်ႈ။
ၵိၼ်	+	ထိူင်းတေႉထိူင်းဝႃႈ။

ၵိရိယႃႇ	+	ဝိသေသၼ
ႁိတ်ႉ	+	တေႉတေႉ
လၢတ်ႈ	+	တေႉတေႉ
ပေႃႉ	+	တေႉတေႉ
ၶႅမ်ႉ	+	သုတ်းသုတ်း
ၶႅမ်ႉ	+	သေပိူၼ်ႈ
ၶႅမ်ႉ	+	တၢၼ်ႇတၢၼ်ႇ
ၵုၼ်း	+	ၼႃႇၼႃႇ
ယွၵ်း	+	ၼႃႇၼႃႇ
ႁၢႆႉ	+	တေႉတေႉ
ႁၢႆႉ	+	သုတ်းပိူၼ်ႈယဝ်ႈ။
ႁၢႆႉ	+	ဝႃႈႁၢႆႉယဝ်ႈ။

<u>**တူဝ်ၶႄတူၼ်ႈငၢမ်ႈ**</u>

1. ၸၢႆးၸၢႆးၶႆႉ ပွၵ်ႈမႃး တီႈႁိူၼ်း ၽိူင်းၽိူင်းယဝ်ႈ။
2. ၶေႃင်းၶမ်းၶွင်ႇၶႆႉ တိမ်ႈလိၵ်ႈ ၼိမ်ႉတေႉတေႉ။
3. ၶၢႆးမွၵ်ႇငိုၼ်းၶႆႉ လၢတ်ႈငၢမ်း သိင်ယႂ်ႇတေႉတေႉ။
4. ၵဝ်ၶႃႈ ၵိၼ်ၶဝ်ႈ ဝၢၼ်ဝႃႈဝၢၼ်ယဝ်ႈ။
5. ၸၢႆးၶမ်းၶႆႉ ပေႃးမၼ်းႁဵတ်းၵၢၼ် ႁဵတ်းတေႉႁဵတ်းဝႃႈလူင်။
6. ၼေႃးၶေႃင်းၶႆႉ ယွၵ်း ၶႄႇၶႄႇ။
7. မႃတူဝ်ၶႆႉ ႁၢႆႉ သုတ်းသုတ်း။
8. ၵၢႆႈၸၢႆး ႁဵတ်းၵၢၼ် ထိူင်းတေႉထိူင်းဝႃႈ။

ၽၢႆႇမၢၼ်ႈ = လၢႆးတိမ်ႈမၢၼ်ႈၶႆႉတေႉၸမ်း (ၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼ + ၵိရိယႃႇ) ၵိရိယႃႇဝိသေႇသၼ ယူႇႁူဝ်ၶႄႈၵိရိယႃႇ မီးၶႆႉပိူင်လိၵ်ႈပူၼ်းယဝ်ႈ။

<u>ဂုဏ်ရည်ပြ</u>	+	<u>စွာ</u>		<u>ကြိယာဝိသေသန</u>	+	<u>ကြိယာ</u>
ကောင်း	+	စွာ	=	ကောင်းစွာ	+	စကားပြော၏။
နှေး	+	စွာ	=	နှေးစွာ	+	လမ်းလျှောက်၏။
မြန်	+	စွာ	=	မြန်စွာ	+	အလုပ်လုပ်၏။
မှန်	+	စွာ	=	မှန်စွာ	+	လုပ်ကိုင်၏။

<u>ကြိယာဝိသေသန</u>	+	<u>ကြိယာ</u>
ကောင်းကောင်း	+	လုပ်ပါ။
မြန်မြန်	+	စားပါ။
မှန်မှန်	+	လုပ်ပါ။

<u>ကြိယာဝိသေသန</u>	+	<u>ကြိယာ</u>
ပျင်းပျင်းရိရိဖြင့်	+	စာရေးနေသည်။
ပေါ့ပေါ့ဆဆ	+	မနေရ
သာသာယာယာ	+	စကားပြော၏။
ကောင်းကောင်းမွန်မွန်	+	နေထိုင်၏။

အလျင်အမြန် + စာရေး၏။
အပြင်းအထန် + စာကျက်၏။
အလေးအနက် + စဉ်းစား၏။
အမြွတ်တနိုး + ထား၏။
အသာတကြည် + လက်ခံ၏။
တပင်တပမ်း + လာရ၏။
မဆုတ်မနစ် + ကြိုးစားပါ။
မဝတဝ + စားခဲ့၏။

၁။ ကလေးသည် ကျောင်းသို့ လျင်မြန်စွာ ပြေးသွား၏။
ကလေးသည် ကျောင်းသို့ မြန်မြန် ပြေးသွား၏။
လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၶဝ်ႉ လႅၼ်ႈၵႂႃႇ တီႈႁူင်းႁဵၼ်း ၽႂ်းၽႂ်းယဝ်ႉ။

၂။ အဖေသည် ဖြေးညင်းစွာ လမ်းလျှောက်နေ၏။
အဖေသည် ဖြေးဖြေး လမ်းလျှောက်နေ၏။
အဖေသည် ခပ်ဖြေးဖြေး လမ်းလျှောက်နေ၏။
ၵူႈၶဝ်ႉ ပႆတၢင်းလူင်ယူႇ လွႆးလွႆးယဝ်ႉ။

၃။ လေမုန်တိုင်းသည် ပြင်းထန်စွာ တိုက်ခတ်၏။
လေမုန်တိုင်းသည် အလွန်ပြင်းထန်စွာ တိုက်ခတ်၏။
လူမ်းလၢင်းသိူင်းၶဝ်ႉ ပတ်ႉပဝ်ႇလူင်ယူႇ ႁိူင်းဝႃႈႁိူင်းယဝ်ႉ။

၄။ အဒေါ်သည် ဈေးသို့ အလျင်အမြန်သွား၏။
ၸမႈပႃႈၶဝ်ႉ ၵႂႃႇတီႈၵၢတ်ႇ ၽႂ်းၽႂ်းယဝ်ႉ။

၅။ မီးကို ပေါ့ပေါ့ဆဆ မလုပ်ကြနှင့်။
ယႃႇဝႆႉၽႂ်း ႁၢတ်းမဝ်မၢင်တႃႉ။

၆။ မောင်မောင်သည် စာကိုမဆုတ်မနစ် ကြိုးစားကျက်၏။
ထူဝ်းထူဝ်း ၶတ်းၸႂ်ၵႃႉၶဝ်ႈ လိၵ်ႈယူႇ ပေႉၵမ်ႉႁူၶဝ်ၵမ်ႉ တူၶဝ်ႉယဝ်ႉ။

တွၼ်ႈၵိရိယႃ ဝိသေသၼ သုတ်းၶဝ်ႉယဝ်ႉ။

တ္ၚဵုဝၚ်ဂျ = တူၚ်ဂှ်မ်

1. ဝၚ်ဂျဍေုထာမ် = မေးခွန်းဝါကျ
2. ဝၚ်ဂျဍေုပါၚ်ထာမ် = ငြင်းဆိုမေးခွန်းဝါကျ
3. ဝၚ်ဂျလ္ၚုဲဇိတ်ဂွၚ် = စေခိုင်းတိုက်တွန်းဝါကျ
4. ဝၚ်ဂျပါၚ် = ငြင်းပယ်ဝါကျ
5. ဝၚ်ဂျဂှ်မ်တပ် = တားမြစ်ဝါကျ
6. ဝၚ်ဂျယွခ်းသူးဇလေဍေုလ, = ဆုတောင်း၊ ကျိန်ဆဲဝါကျ
7. ဝၚ်ဂျဥပမ, = ဥပမာဝါကျ
8. ဝၚ်ဂျဍေုထိပ်ၚ်ဂဝ်, = တိုက်ရိုက်ပြောဝါကျ
9. ဝၚ်ဂျဍေုသိုဝ် = ရိုးရိုးဝါကျ

1. ဝၚ်ဂျဍေုထာမ်

"လဵု ၊ ဇခေ,၊ ဂှ,၊ ဂိုဝ်၊ ဂိုဝ်,၊ ဂျဂိုဝ်၊ လိုၚ်,ဂိုဝ်၊ လိုဝ်,ဂိုဝ်၊ ဇၚ်၊ လ္ၚ်၊ ကာခ်လ္ၚ်၊ သၚ်၊ ဏီသၚ်၊ လိုၚ်ဝုဲ၊ လွၚ်းဝုဲ" လိုဝ်းခဵ, တ,တေဂပ်း သိုပ်, ဝၚ်ဂျဍေုထာမ်ယဝ်။

တုဝ်ဇခမေခ်ၚ်းလမ်း

1. လဵုးခမ်း မ္ၚ်းမီးငိုခ်ၚ်းလဵုပါၚ်,။
2. ခဓေၚ်းကွခ်,ခဵ,ဂျေ တေဂု,ပွဵုးယူ,ဇခေ,။
3. လဵုးလဵုး တေဂု,ဂူၚ်းဂှ်ခ်ၚ်းဂှ,။
4. လဵုးလဵုး မ္ၚ်းတေဂု,လွမ်းဂှဝ်းဂိုဝ်။
5. လဵုးလဵုး မ္ၚ်းတေဂိခ်ၚ်ခဝ်ဂိုဝ်,။
6. ပပ်,လိဂ်မ္ၚ်း လဵုပခ်ၚ်ဂျဂိုဝ်။
7. တေဂ်တ်းလိုၚ်,ဂိုဝ် ဂ္ၚ်ပေုးငဵုလ္ၚ်။
8. ပပ်,လိဂ်ကာခ်လ္ၚ် ပ်ခ်ၚ်ခွၚ်လဵုးလဵုး။
9. မ္ၚ်းတေဂု,လ္ၚ်။

10. ပိၼ်ၽႂ်ႉ ၵိၼ်ၶဝ်ႈယူႇ။
11. ၶေႃင်းၶေႃင်း ႁဵတ်းသင်ယူႇ။
12. ထႆးထႆး ၵိၼ် ၵီႈသင်။
13. ထိုင်ဝႃႈ ထႆးထႆး ႁူႇပွႆး။
14. ထွင်းဝႃႈ မိူင်းပိၼ်ပူႇၸေႃႇ။

လႆးတႅမ်ႈၽႆႇမၢၼ်ႈ မီးသွင်မဵဝ်း

(က) အမေးပုဒ်မပါ "လော၊ လား" ရေးနည်း။
(ခ) အမေးပုဒ်ပါ "လဲ၊ နည်း၊ တုံး" ရေးနည်း။

(က) အမေးပုဒ်မပါ ရေးနည်း

၁။ သင်ထမင်းဆာသလား။ (လော)
၂။ ခင်ဗျားတို့ မန္တလေးကို သွားကြမလား။ (မည်လော)
၃။ မောင်မောင် သင် ထမင်းစားပြီးပြီလား။
၄။ နက်ဖြန် အမေတို့ ရောက်ကြမည်လား။

(ခ) အမေးပုဒ်ပါသော မေးခွန်းဝါကျ

၁။ မည်သူသည် စာမေးပွဲ အောင်သနည်း။ (သလဲ)
၂။ ဘယ်နှစ်နာရီ ထိုးပြီးပြီလဲ။ (နည်း)
၃။ ဘယ်နာရီ ထိုးပြီတုံး။
၄။ အမေတို့ ဘယ်မှာ (အဘယ်မှာ) တည်းခိုကြမလဲ။
၅။ အမေတို့ ဘယ်မှာ (အဘယ်မှာ) တည်းခိုကြမည်နည်း။
၆။ အမေတို့ ဘယ်မှာ (အဘယ်မှာ) တည်းခိုကြမည်တုံး။
၇။ ကျွန်တော်တို့ ဘယ်နေ့ သွားကြမလဲ။
၈။ အမေတို့ ဘယ်တော့ ရောက်ကြမှာလဲ။

2. ဝၵ်ႉၵျပၢၵ်ႈထၢမ်

ၶေႃႈပၢၵ်ႈ + ထၢမ်	ငြင်းဆို + မေးခွန်း
ၵမ်ႉၼႂ်ႈ + ၵျႃႉ	မဟုတ်ဘူး + လား။ (လော)
ၵမ်ႉႁူဝ် + ၵျိုဝ်	မသွားဘူး + လား။ (လော)
ၵမ်ႉၵိၼ် + ၵျိုဝ်ႉ	မစားဘူး + လား။ (လော)
ၵမ်ႉၼွၼ်း + ၼၶေႉ	မအိပ်ဘူး + လား။ (လော)

တီႈတွင်း = တီႈၽႅဝ်ႉလင် "ၵမ်ႉ – "ၼႄႉ ၵဝ်ႇဢိဢိယႃႇ, ၵၢၼ်လွင်ႈမၢႆးသိူဝ်ႉ, ၵေႃႈလီႈ လၢတ်ႈလီႈ၊ တၢမ်ႈလီႈယဝ်ႈ။

တူဝ်ၼၶေတူၶၼ်ႈႁူမ်း

1. ထႂ်းထႂ်း ၵမ်ႉႁူဝ်တီႈႁူင်းႁၵ်ၶၢၼ်းၵျႃႉ။
   မောင်မောင် ကျောင်းကို မသွားဘူးလား။
2. ယိင်းလၢႉ ၵမ်ႉတၢမ်ႈလိၵ်ႈၵျႃႉ။
   မလှ စာမရေးဘူးလား။
3. ၵွပ်ႈသင် လူဝ်းသူ ၵမ်ႉၵိၼ်ၶဝ်ႈ။
   ခင်ဗျားတို့ ဘာကြောင့် ထမင်းမစားကြတာလဲ။

3. ဝၵ်ႉၵျလွင်ႉၽိတ်ႈႁွင်ႉ

"ၼလႈ၊ လူ၊ ၶေႃႈ၊ လူၶေႃႈ၊ ၵျၶေႃႈ၊ လၢႆႈ" လူဝ်းၶႅၼ်ႇ ၵပ်းသိူဝ်ႉဝၵ်ႉၵျ လွင်ႉၽိတ်ႈႁွင်ႉယဝ်ႈ။

ၽၢႆႇမၢၶၼ်ႈ

"လော့၊ စမ်း၊ ပါ၊ ပါဦး၊ ပါရစေ၊ ပါစေ၊ စို့ ၊ ရမည်၊ ရမယ်" လူဝ်းၶႅၼ်ႇ ဝိႉထပ်းၽၢႆႇလင်ဢိဢိယႃႇသေ တၢမ်ႈလၢတ်ႈယဝ်ႈ။

တူဝ်ငခတေူခင်ႈဂွါမ်း

1. ကွခင်ဂခင်ခတ်းလိုင်ငလေႈ။
   အစွမ်းကုန် ကြိုးစာကြလော့။ အစွမ်းကုန် ကြိုးစားကြပါ။
2. ကာဝ်ခွခင်ႉမျႈလူး။
   ဒုတ်သွားယူစမ်း။ ဒုတ်သွားယူပါ။
3. ထၢႆးထၢႆး မိုင်းမျႈဂမ်းခိုင်ႈလူး။
   မောင်မောင် မင်းခဏ လာစမ်းပါ။
4. ထၢႆးကွခင်, မိုင်းဂူႇမွဂ်, ၹိုင်ႈငမႈသူလူချေႈ။
   ညီလေး မင်းတို့အမေကို သွားပြောလိုက်ပါဦး။
5. ၹိုခင်းခဝ်ႈ ပခင်ၹိုင်ႈကူႈသူငၵၶျေႈ။
   မင်းတို့အဖေကို ထမင်းပွဲ ပြင်ပေးလိုက်ပါ။
6. ဂူႇလူႈ ဂူႇၽိုင်းၽိုင်း။
   သွားချေ။ မြန်မြန်သွားစမ်း။
7. သိုင်ႇ... ၵဝ်းတေသွခင်ချေႈ။
   သင်တန်း စကြစို့။
8. မိုင်းတေလိူႈဂူႇကိူဝ်ႈ။
   မင်းသွားရမည်။

ချေႈလိုႉ ဂျေႉတီႈသၢမ်

ၹိုင်ႈ --------- ငလေႈ။ ---------- ပါစေ။
ၹိုင်ႈ --------- လူး။
ၹိုင်ႈ --------- ဂီတ်းခိုင်ႈ။

1. ၹိုင်ႈလုဂ်ႈကွခင်ႇခွခင်းငလေႈ။ ကလေးအိပ်နေပါစေ။
2. ၹိုင်ႈမခင်းဂူႇလူး။ သူသွားပါစေ။
3. ၹိုင်ႈထၢႆးထၢႆးမျႈတီႈဂဝ်လူး။ မောင်မောင်ကို ငါ့ဆီလာပါလို့ ပြောစမ်း။
4. မွဂ်ႇၹိုင်ႈငမႈၵဝ်း သူင်ႇခူဝ်းမျႈ ဂီတ်းခိုင်ႈချႈ။
   ကျွန်တော် အမေကို ပစ္စည်းပို့ပေးဖို့ ပြောပေးစမ်းပါကွယ်။

4. ဝꩡ်ꧠꩭျပၢꩡ်ႈ

ꩬမ်ႇꩻ်တ်ꩪ = မလုပ်ဘူး (ပေ) (ချေ)
ꩬမ်ႇꩭုႇ = မသွားဘူး (ပေ) (ချေ)
ꩬမ်ႇꩻ်တ်ꩪလိႈ = မလုပ်နိုင်ဘူး (ပေ) (ချေ)

တူဝ်ꩡꩭေတူꩡ်ႈꩭုꩫ်ꩪ

1. ꩫ်ꩪꩫ်ꩪ ꩬမ်ႇꩭုႇ တီႈꩻူင်ꩪꩻ်ꩡ်ꩪ။
မောင်မောင်သည် ကျောင်းသို့ မသွားချေ။ (ဘူး၊ ပါ၊ ပေ)။

2. လိꩭ်ႈꩡꩬ်ꧠ ꩭဝ်ꩡုႈ တꩪ်မ်ႈꩬမ်ႇꩫ်ႈလူင်။
ဒီစာကို ကျွန်တော်ရေးတာ မဟုတ်ဘူး။

3. ꩢမႈꩻဝ်ꩪ ယင်ꩪꩬမ်ႇမုꩪ။ ကျွန်တော် အမေ မလာပါ။

“ꩬမ်ႇသူႈ၊ ꩬမ်ႇပေုꩪ၊ ꩬမ်ႇပိႇ” တီႈလွꩭ်ꩪပဝ်ႇ ꩫꩬ်ႇလင်သၢမ်ꩡေုႈꩡꩬ်ꧠ ပေꩪသွ်ႇပꩡ် ꩭိꩭိယုႇꩡꩬ် ꩫိုဝ်ꩪꩡꩬ်ꧠꩭေုႈ ပꩡ်မုꩪꩡေုႈပၢꩭ်ႈယဝ်ႈ။ ꩬိꩭ်ႇသမ်ꧠ **“ꩬမ်ႇꩫ်ႈ”** တီႈလွꩭ်ꩪပဝ်ႇꩡꩡေꩬ်ꧠ ပေꩪသွ်ႇပꩡ်ꩡꩬမ်ႇ သꩬꩡ်သꩬꩡ် ပေꩪꩡꩬ် ပꩡ်မုꩪꩡေုႈပၢꩭ်ႈꩡꩡ်ႇꩭꩡ်ယဝ်ႈ။

<u>တူဝ်ꩡꩭ</u>

1. ꩫ်ꩪꩫ်ꩪꩡꩬ်ꧠ ꩬမ်ႇသူႈ (ꩬမ်ႇပေုꩪသူႈ) တူလ်ꩪငဝ်ꩪတူင်ꧠ။
မောင်မောင်သည် ရုပ်ရှင်ကို သိပ်မကြည့်ပါ။

2. ꩡꩬမ်ꧠꩡꩬ်ꧠ ꩬမ်ႇပေုꩪꩭိꩡ်။
ဤရေသည် မသောက်လောက်ပါ။

3. ꩫ်ꩪꩫ်ꩪ ꩬမ်ႇပိႇလုꩭ်ꧠ။
မောင်မောင် မထသေးပါ။

4. ꩡꩬင်ꩪꩡမ်ꩪမꩡ်ႈꩡꩬ်ꧠ ꩬမ်ႇꩫ်ႈꩢမႈꩻၢင်ꧠ။
နန်းရွှေကြည်သည် တခုလပ် မဟုတ်ပါ။

5. ဝၵ်ႉၵျႃမ်ႈတပ်ႉ

တုႇၷႈပေႏပ်ခ် "ဂိရိယုႇ"ၷာမ်ႈတပ်ႉခခေ်ႉ ၸေႃႇခေုႈဂိရိယုႇ တင်ႏ သိင်ႈ ၵဝ်ခေုႈ "**ယုႇ၊ ယုႇပေ၊ ၵမ်ႇလီႈ၊ ၵမ်ႇတပ်ႉ၊ ၵမ်ႇလူဝ်ႇ**"ထိူဝ်ႏခ်ႉ သေၵာခ်သေၵာခ် သို့ႇပခ်ခ် ပ်ခ်မေႏခေုႈၷာမ်ႈတပ်ႉယဝ်ႈ။

ၸေႃႇတီႏ	**ၸေႃႇမာခ်ႈ**
ယုႇၷ်တ်ႏ	မလုပ်နှင့်
ယုႇပေဂုႇ	မသွားနှင့်
ၵမ်ႇလီႈခွခ်ႏ	မအိပ်ရ
ၵမ်ႇတပ်ႉလာတ်ႈ	ပြောစရာမလိုပါ
ၵမ်ႇလူဝ်ႇတ်မ်ႈ	ရေးစရာမလိုပါ၊ မရေးရ။

1. ထီႏထီႏ မ့်ႏ ယုႇၷ်တ်ႏၷါႉ။
မောင်မောင် သင်မကောင်းတာကို မလုပ်နှင့်။
2. ခေါင်းခေါင်း မ့်ႏယုႇပေဂုႇ ၵာပ်ႇခမ်ႉမာဝ်ႏ။
နန်းနန်း သင်သည် ရွှေလီမြစ်တွင် ရေသွားမချိုးပါနှင့်။
3. မ့်ႏၵမ်ႇလူဝ်ႇလာတ်ႈ ခိူဝ်ႏပိူခ်ႈ။
သူများအကြောင်းကို မင်းပြောစရာမလိုပါ။
4. မ့်ႏၵမ်ႇတပ်ႉထိင်ဂဝ်။
ငါ့ကို မငြင်းပါနှင့်။ ငါ့ကို ငြင်းစရာမလိုပါ။

ခေုႈၷာမ်ႈတပ်ႉ ၵေုႉတီႈသာမ်

ပေႏခို့ႈထို့ႉၵေုႉခိူင်ႈ ၷာမ်ႈတပ်ႉတာင်ႇၵေုႉခ် "**ယုႇၷႈ**"ၵဝ်တူဝ်ခ်ႉ ယူႇၸေႃႇခေုႈ ဂိရိယုႇသေ တ်မ်ႈလာတ်ႈယဝ်ႈ။ ၸေႃႇမာခ်ႈဧတေႉထိုင် ၵဝ် "**စေ၊ နှင့်**" ခ်ႉဂပ်ႏသို့ႇၸေႃႇလင် ဂိရိယုႇၷာမ်ႈတပ်ႉပေႏခ် ပ်ခ်မေႏ ခေုႈၷာမ်ႈတပ်ႉ ၵေုႉတီႈသာမ်ယဝ်ႈ။

တူဝ်ငခမေခ်း

1. ယျ,ၸိုင်ႈ လုၵ်ႈကွခ််ခဝ် မေး။
   ကလေးများကို မဆူညံစေနဲ့။

2. ယျ,ၸိုင်ႈလုၵ်ႈကွခ််,ခဝ် ဏၢပ်,ခမ်ႉ တီႈခမ်ႉမၢဝ်း။
   ကလေးတွေကို ရွှေလီမြစ်မှာ ရေမချိုးပါစေနှင့်။

3. ယျ,ၸိုင်ႈလုၵ်ႈကွခ််,ခဝ် ခိုခ််ႈတူခ််ႈမိႉ။
   ကလေးများကို သစ်ပင်ပေါ် မတက်ပါစေနှင့်။

6. ဝၵ်ႉၷျယွခ််းသူး ငလႈ ခေါႈလျ,

✱ လႆးတၢ်မ်ႈသွင်ဏခ်

1. ခ်ီခ််းတေျႈ + ၵတ်ႉတျး။ (ဏမ်,ခခေ်) ၵတ်ႉတျး + ခ်ီခ််းတေျႈ– သေၵမ်း။
2. ၸိုင်ႈ + ၵတ်ႉတျး (ၵါမ်,) ---- သေၵမ်း။

ၸေႃ,မၢခ််ႈ = ၸေႃ,လင်ဂိရိယျ, ၵူႈဏခ််ဏခ််ခခေ််ႉ ပေးဏဝ်တူဝ် "စေသတည်း၊ စေသော်၊ ပါစေပါလို၏၊ စေသား" ထိုဝ်းခေ််ႉ သိုင်,ခေ် ပီခ််မျး ခေါႈသူးယွခ််းငလႈခေါႈလျ,ယဝ်ႈ "စေရဲ့ -" ခေါႈခေ််ႉငတႉထမ်း ထိုင်ႉတီႈခေါႈ လျ, ၵမ်ႈခမ်ယဝ်ႈ။

တူဝ်ငခမေခ်းထမ်း

1. သတ်ႉတဝျ,တင်းသိုင်ႈ ခ်ီခ််းတေျႈ ၸိုင်ႈၵင်းလွတ်ႈခ်ီခ််သေၵမ်း။
   ၸိုင်ႈၵင်းဂ် တၢင်းမိႈထိုင်သေၵမ်း။ ၸိုင်ႈၵင်း တၢင်းခၢခ််ထိုင်သေၵမ်း။
   ၸိုင်ႈၵတ်းယိခ််သေၵမ်း။
   သတ္တဝါအားလုံး ဘေးရန်ကင်းပါစေ၊ ကြောင့်ကြကင်းပါစေ။
   ဆင်းရဲခြင်းကင်းပါစေ၊ ချမ်းသာကြပါစေ။

2. ၼႅၼ်းတေႃႈ ႁႂ်ႈၵူႈႁဝ်း ယူႇလီၵိၼ်ဝၢၼ်သေၵမ်း။
ႁႂ်ႈၵူႈႁဝ်း ယူႇလီၵိၼ်ဝၢၼ်သေၵမ်း။
ဒို့အဘသည် ကျန်းမာချမ်းသာ ပါစေသား။

3. ၵွပ်ႈတၢင်းလီဢၼ်ၼႆႉလႄႈ ႁႂ်ႈလႆႈႁွတ်ႈထိုင် ၼိပ်ႉပၢၼ်ႇသေၵမ်း။
ဤကောင်းမှု ကိုသိုလ်ကြောင့် နိဗ္ဗာန် ရောက်ရပါစေ။

ဝၵ်ႉၵျၶေႃႈလႃႇ

1. ႁႂ်ႈမၼ်း တူၵ်းငရႆးသေၵမ်း။
သူ ငရဲ ကျပါစေ။

2. ႁႂ်ႈမႂ်းတၢႆၸႃႉ သေၵမ်း။
မင်းသေခြင်းဆိုးနှင့် တိုးပါစေ။

3. ႁႂ်ႈတၢႆၵမ်းလႅဝ်လႃႈ ပေႃးၵဝ်လႆႈဝႃႈ။
ချက်ချင်းသေရစေရဲ့ ကျွန်တော်ပြောမိရင်။

7. ဝၵ်ၵျဢုပမႃႇ

ၼႂ်းဝၵ်ႉၵျဢုပမႃႇၼႆႉ မီးဝႆႉသွင်ဢၼ်။ (1) ဢုပမႃႇၶ– ၼိူင်ႈၶႄ ဢၢၼ်ပိုၼ်ႈႁူႉတၢင်းၼမ်။ (2) ဢုပမေယ ၼိူင်ႈလႆႈဢၢၼ်တႅၵ်ႈတူဝ် ဢၢၼ်တႅၵ်ႈ ဢၢၼ်ပိုၼ်ႈဢမ်ႇႁူႉတၢင်းၼမ် ၼႆႉယဝ်ႈ။

တူဝ်တႅၵ်ႈမၼ်း

ၶေႃႈၶေႃင်းၶေႃင်းၼႆႉ ထိုၼ်ႈလီၶႄႇ, ပေႃးၶင်ႇလိုၼ်မူၼ်းယဝ်ႈ။ ၼႂ်းၼႆႉ **လိုၼ်မူၼ်းၼႆႉ** ပိုၼ်ႁူႉတၢင်းၼမ်လႄႈ ပၼ်ဢုပမႃႇ။ **ၶေႃႈၶေႃင်းၶေႃင်း** ၼႆႉ ပိုၼ်ႈႁူႉတၢင်းၵေႇလႄႈ **ပၼ်ဢုပမေယ** တူဝ်ဢၢၼ်တႅၵ်ႈယဝ်ႈ။

မီႈလၢႆးတႅမ်ႈသွင်ယိူင်ႈ

လၢႆးၶိူင်ႈ = "မူၼ်ၶႅင်ႇ၊ လိူင်ႉၶႅင်ႇ၊ ငၢႆးၶႅင်ႇ၊ ပေႃးၶႅင်ႇ, ၽိူၼ်ၶႅင်ႇ၊ ယိူင်ႈၶႅင်ႇ," လူဝ်းၼႆႉ ပိၼ်ၶေႃႈလီႉ ၵႂၢမ်ႇၶႁေ ဝႆႉၽႅဝ်ႇ, ၶႄႈ ၵႂၢမ်ႇၶ ၶိူင်ႈၸၶေယဝ်ႈ။

တူဝ်ၸၶတူၶၼ်ႈၷၢမ်းမၶၼ်းလမ်း

1. ၶႄႈၵွၼ်ႇၶၢင်းၶၢင်းၼႆႉ ၶွင်ႇလိူင်ယူႇ, ပေႃးၶႅင်ႇ, မွၵ်ႇၵၢႆးလဝ်းယဝ်ႈ။
   မလေးရဲ့ မျက်နှာသည် နှင်းဆီပန်းကဲ့သို့(လို) အနီရောင်သန်းနေ၏။

2. ၶႄႈပြႄးပိၼ်ထဝ်ႈၼႆႉ လီမုင်ႈလီယိင်း ပေႃးမူၼ်ၶႅင်ႇ, လိူၼ်မူၼ်းယဝ်ႈ။

3. ၶမ်ႉၼႆႉ ၶုၼ်ႇယူႇ, လိူင်ႉၶႅင်ႇ, လိၼ်လိူင်ယဝ်ႈ။
   ရေသည် မြေနီကဲ့သို့ နောက်ကျုနေ၏။

4. ၼိတ်ႇၼႆႉ မႄၶႅင်ႈႁွင်ႇယွင်ႇ, ငၢႆးၶႅင်ႇ, သၢင်ႇသီႈ ၶႅင်ႈယဝ်ႈ။
   ဖါးသည် ခြသေ့ထိုင်နေသကဲ့သို့ ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်၏။

လၢႆးတႅမ်ႈမၢႆသွင်

ၶႅင်းလၢႆးတႅမ်ႈမၢႆသွင်ၼႆႉ မီႈဝႆႉသွင်ဝၵ်ႉၵျယဝ်ႈ။ ဝၵ်ႉၵျၼိုဝ်ၶႄႈ ပိၼ် ဝၵ်ႉၵျ ၵႂၢမ်ႇၶႁေ ဝၵ်ႉၵျလိူၼ်း(တုတိယ) သမ်ႉပိၼ်ဝၵ်ႉၵျ ၵႂၢမ်ႈယ ယဝ်ႈ။ တီႈၼိုဝ်ၶႄႈဝၵ်ႉၵျ ၵႂၢမ်ႈယၶၶႅၼ်ႉ တေလႆႈၵၢဝ် **"တေႃႈၶႅင်ႇ,"** တူဝ်ၼႆႉ လွင်ႉတိူဝ်းယဝ်ႈ။

1. သၢင်ႇသီႈၼႆႉ မႄၶႅင်ႈႁွင်ႇယွင်ႇယဝ်ႈ။ တေႃႈၶႅင်ႇၶၶႅၼ် ၼိတ်ႇၼႆႉၵေႃႈ မႄၶႅင်ႈယဝ်ႈ။

2. ၶူၵ်ႉယၢင်းၼႆႉ ၶၢဝ်သုတ်ႇလုတ်ႇဝီႉ တင်းတူဝ်ယဝ်ႈ။ တေႃႈၶႅင်ႇၶၶႅၼ် သႃႇၶိူဝ်ႉၶၢင်းၵွၼ်ႇၼႆႉၵေႃႈ ၶၢဝ်သုတ်ႇလုတ်ႇဝီႉယူႇယဝ်ႈ။

3ႉ ၶၢင်ၵျၢဝ်ၼႆႉ ၼဵဝ်သွမ်,ဝႆႉထိင်းငိင်းယဝ်ႈ။ ၽေႃးၶင်ႇၶၼ် ၶမ်ႉပၢင်,လႆ, ၼႆႉၵျေႈ ၼဵဝ်သွမ်,ဝႆႉၶင်ႇၵဝ်,ယဝ်ႈ။

ၾႆ,မၢၼ်ႈ = "ၵဲ့သို့ ၊ သလို ၊ လို" လႆႈၵၢဝ်ၶေႃႈထိုင်းၼႆႉ သေတူဝ် သေတူဝ် ယူ,ထပ်းၾႆ,လင် ၵုပမႃ,ၶသေ တီမ်ႈလၢတ်ႈယဝ်ႈ။

8ႉ ဝၵ်ႉၵျၶေႃႈထီႉပိင်းၵဝ်,

ၶေႃႈၵႂၢမ်းၵူၶၢင်းၵျေႉၶိုင်ႈ ၵၢၼ်မၶၢင်းလၢတ်ႈၵူႈ,ယဝ်ႉၶၼ်ႉ ၶင်,ႁိုဝ် ၵျေႉထွမ်,ပေႃးတေၶဝ်ႈထိုင်ၶၼ်ႉ ၵၢၼ်ၶိုၶၢင်းၼႆးလၢတ်ႈၼၶ ပိင်ႈၶင်, ၵျေႉငဝ်ႈ ငဝ်ႈ ၼႆႈလၢတ်ႈၼၶၶၼ်ႉ ၸွင်ႉဝႃႈ ၶေႃႈထီႉပိင်ႈၵဝ်,ၼႆယဝ်ႈ။

ၵတ်ႉတႃး + လၢတ်ႈဝႃႈ(မွၵ်,ဝႃႈ၊ ၼႆႈၼၶဝေႃႈ) + ၵႂၢမ်းၵျေႉပထမ

1ႉ ၵူႈၵျဝ်း မွၵ်,ဝႃႈ "ငိုႈမိုင်းပွၵ်ႈၶိုၶၢင်းႁိုၶၢင်း" ၼႆၵိုဝ်ႈ။
ဒို့အဖေက ပြောလိုက်တယ် "မင်းအိမ်ပြန်ပါလို့"။ "မင်းအိမ်ပြန်ပါလို့" ဒို့အဖေက ပြောလိုက်တယ်။

3ႉ ၶူးသွၶၢင်လၢတ်ႈဝႃႈ "ပေႃးမိုင်းၶတ်းထိုင်ၼႆ မိုင်းတေလႆႈထီႉၶိုင်ႈၵိုဝ်ႈ" ၼႆဝႃႈ။
ဆရာကပြောလိုက်တယ် "အကယ်၍ မင်းကြိုးစားရင် ပထမရနိုင်သတဲ့ ကွယ်"။

4ႉ မိူဝ်ႈဝၼ်းၶိုင်ႈ မႃလိၼ်တူဝ်ၶိုင်ႈၼႆႉ ဝီၼ်ထေပ်,ၵၢဝ် မၢၵ်,မူင်ႈသေ ၵွပ်ႈၵၢမ်,ၶိုတ်းၼလႈ လၢတ်ႈဝႃႈ "မၢၵ်ႈမူင်ႈၼႆႉ သူမ်ႈၶျေ,ၼတႉလူင်" ဝႃႈၼႆ ပႆႈၵူႈ,ယဝ်ႈ။
တနေ့တွင် မြေခွေးတစ်ကောင်သည် သရက်ပင်ပေါ်က သရက်သီးကို ခုန်ဟပ်လိုက်ရာ မမှီသဖြင့် "ဤသရက်သီး သိပ်ချဉ်လွန်းတယ်"ဟူ၍ ဆိုပြီး ဖဲသွားလေ၏။

9. ဝၵ်ႉၵျၶေႃႈသိုဝ်ႈ

ဝၵ်ႉၵျၶေႃႈသိုဝ်ႈၵၢၼ်ဝူႈၼႆႉ ပဵၼ်ဝၵ်ႉၵျ ၵၢၼ်လွတ်ႈသေ ထိုဝ်းပူၼ်ႉ မႃးပဵတ်ႇထိုဝ်ႉၶၼ်ႉယဝ်ႈ ပဵၼ်ၶေႃႈၵႂၢမ်းပိုသိုဝ်ႈသိုဝ်ႈယဝ်ႈ။

1. ၵၢႆႈထၢႆးၼႆႉ ၵူႇတီႈႁူင်းႁဵၼ်း မိုဝ်ႈၵၢင်ၼႂ်။
မောင်မောင်သည် ကျောင်းသို့ မနက်အချိန်တွင် သွား၏။

2. ထၢႆးၶမ်းယီးၼႆႉ ပဵၼ်ၶူးသွၼ်ႁေႉၶိုင်ႈယဝ်ႈ။
မောင်ခမ်းယီသည် ကျောင်းဆရာတစ်ယောက် ဖြစ်၏။

3. မႄႈႁဝ်း ႁုင်ၶဝ်ႈၽၵ်း တီႈႁိုၼ်းယူႇ။
ဒို့အမေသည် အိမ်မှာ ထမင်းဟင်း ချက်နေ၏။

တွၼ်ႈဝၵ်ႉၵျသုတ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ၶေႃႈၶွတ်ႇယွတ်ႈ

ၸင်ႈထိုဝ်းၵၢၼ်တၢင်ႇၽိုၼ်မႃး ၼိုဝ်းၼႆႉ(ၼၼ်ႉ)ၸိုင်ႈၼႆႉ ၵဝ်လၢႆးတီႈ ၵီပ်ႈမၼ်း ၸင်ႇႁိုဝ်ပေးတေႁုပ်ႇထူၼ်ႈၶၼ်ႉသေ တိမ်ႈဝီႉၼေႈ လွၼ်ႉမွၼ်း သတ်ႉတုႇၼႆႉ လိႈဝူႈ မွၼ်းလီ တိမ်လီယူႇၼႆယဝ်ႈ။ ပေးလိပ်ႈၵၼ်း သွၼ် ၵၢၼ်ႇၵူႇထိုင် တေပၼ်လိႈ ယၢၼ်ႇလိၵ်ႈၵၢၼ် သတ်ႉတုႇ တိုဝ်းတွၼ်းမေးယူႇ ၸင်းၽေႇသုႇတီးၼေႈ မၢၼ်ႈၽွင်ႈ ၼႆၵၢၼ်ဝူႈၶၼ်ႉ ယုမ်ႇယမ်ယူႇယဝ်ႈ။

ႁွပ်ႈဝူႈၸင်းပပ်ႉၼႆႉ ထိင်ႈၼၶဝီႉ လၢႆးတိမ်ႈလိၵ်ႈတီး၊ လိၵ်ႈမၢၼ်ႈ သတ်ႉတုႇတီး၊ သတ်ႉတုႇမၢၼ်ႈၽွင်ႈ ၶေႃႈမၼ်း ပွင်ႈမၼ်း တူၼ်ႈၵႂၢမ်းမၼ်း ၼိုဝ်းမၼ်း ႁုမ်ႈၵၼ်ၵူႇၼေႈ တွၼ်ႈတုႇတေပၼ်လိႈ ၽေႇသုႇတီး–မၢၼ်ႈႁေႈ ၽွၵ်ႈတၢင်းပၼ်ဝီႉယဝ်ႈ။

ပေးႁုႉသတ်ႉတုႇၵူႇ ယိုင်ႈၵၢၼ်ယိုင်ႈၵၢၼ်ၼႆ တင်းၵၢၼ်လိႈမီးဝီႉ လိႈဝီႉၵၵ်ႇသေး ၽုလ်ႇလိပ်ႈၵၼ်းၽေႇသုႇ ႁူႈလၢႆမိဝ်းၶၼ်ႉ မုၼ်ၵၼ်ယဝ်ႈ။

ၵွပ်ႈဝျႈသတ်ႉတျ,ၶႅ. ပၶင်မေႃၶူႉပွင်,ထွင်ၢႆး ၶင်းလီးတိမ်ႈလၢႆးလၢတ်ႈၶလေး ထွင်, ပေႃးဝျႈၶႅဝ်ယဝ်ႈ။

ပိၵ်ႉသမ်ႉၽျ,သျ,ၵမ်,မူိၶင်ၵၶင်ၵျေႈ ပေႃးလီႈၶူႉမိဝ်းမၶင်း "ၵၶင်ၶႅ. ပိၶင်ဝိၽတ်ႉ၊ ၵၶင်ၶႅ. ပိၶင်ၶျ,မဝိသေ,သၶ – လၢႆးမၶင်း သမ်ႉၵျ်တ်းၶႅ၊ လၢႆးၵျဝ်းသမ်ႉမီးၶႅ၊ သမ်,ပၶင်,ထ = conjumction သမ်ႉၵျ်တ်းၶႅဝိႉ၊ ၵျ်တ်း ၶႅသိုပ်,ၵၶင်" ထၵူ,ပေႃးၶႅ မၶင်းပိၶင်လၢႆးၽွင်း ထိဝ်းမေႃယဝ်ႈ။

ၵွပ်ႈၶႅ ပပ်ႉသတ်ႉတျ,ၶႅ. မၶင်းလိၵ်ႉသေတျႉၵျေႈ ၵွပ်ႈဝျႈ ၶၶဝိႉ တီႈၵိပ်ႈမၶင်း၊ လူိၵ်ႈထိတ်ႈၵဝ်တီႈယမ်မၶင်းသေ ပူိတ်,ၶၶဝိႉၶလေး တေပိၶင် ၵၶင်ၵမ်ႉထိမ်ၵျ်င်း ၽူးၵျ်ၵ်ႉလိၵ်ႈလၢႆးၵျဝ်းၶဝ်၊ ၽူးပိၶင်,ၽျ,သျ,ၵျဝ်းၶဝ် ၵျ်ႈပေႃး ငၢႆးထွင် လူမ်ထွင် ပိင်းထွင်လီႈယူ, ၵၶင်ဝျႈၶၶင်. ယုမ်,ယမ်ၶတေႉယဝ်ႈ။

ထူိဝ်းတိမ်ႈမျးၶႅ. သင်လွၵ်းလၢႆးမၶင်း ၵမ်,မိၶင်ႈသၽျ,ဝတၢႆးၵျဝ်းၶႅ ၶိၶင်းတေႃႈ ၽူးၵျ်ၵ်ႉလိၵ်ႈၵျဝ်ႈၶဝ် ထိႉၶတေီႈမၶင်း၊ မျးၵုမ်ၵၶင် တိမ်ႈလိၵ်ႈ ပွင်,ၵၶင်သေၵမ်း ၵၶင်ဝျႈၶႅ. ၽိတ်ႈၵွင်ႉထိုင်သေ ၶွတ်,ယွတ်ႈၵူ, တီႈၶႅႈ ယဝ်ႈ။

ၵျ်ႈပီႈၶွင်ႉတင်းသိင်ႈ ၶိုၶင်ႈယွ်,မွ်,သုင်သေၵမ်း။

ထဝ်ႈဝိသုတ်ႉထ
ထွင်းသွၶင်လိၵ်ႈ ဝတ်ႉၶၶင်,တဝၶင်,
ဝိင်းမူ,ထေး။